

Wstęp

Potrzeba opracowania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica”, traktowanej jako długofalowy program działania, wynika z kilku przesłanek. Po pierwsze jest programem służącym realizacji „Strategii Rozwoju Gminy Witnica do roku 2010”. Po drugie, środowisko lokalne Gminy wyraża bardzo duże zainteresowanie rozwiązywaniem problemów społecznych. Aktywne zaangażowanie wielu osób, reprezentujących różne instytucje, było bardzo widoczne podczas prac nad budową dokumentu Strategii i świadczy o dużym potencjale i świadomości społecznej. Po trzecie, obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w Gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Potrzeba opracowania niniejszego dokumentu wynika także z istniejących w gminie Witnica zagrożeń, które rodzą ubóstwo oraz inne negatywne zjawiska społeczne. Trudna sytuacja na rynku pracy, spadek zamożności mieszkańców gminy, pogłębiająca się pauperyzacja społeczeństwa może wpłynąć na zwiększenie skali zjawiska patologii, alienacji i marginalizacji grup społecznych.

Jednym z elementów polityki społecznej, zajmującej się zapewnieniem obywatelom poczucia bezpieczeństwa socjalnego, jest pomoc społeczna. Umożliwia ona przewyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując

własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw), starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) na poziomie gmin. Realizując zadania pomocy społecznej współpracują oni na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi Kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Horyzont realizacji Strategii implikuje konieczność opracowania i wdrażania średniookresowych programów celowych jako uzupełnienie do każdego z wyodrębnionych obszarów tematycznych. Programy zadaniowe, bazujące na aktualnej diagnozie rzeczywistości społecznej, umożliwią wprowadzanie nowych, wynikających z potrzeb rozwiązań, a także zagwarantują mierzalność, osiągalność i realność celów, co stanowi podstawowy warunek do monitorowania Strategii.

Atrybutem „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” jest jego otwarta formuła programowa oraz elastyczność zadaniowa, co umożliwia szybkie adaptowanie zmian w sferze ekonomicznej oraz społeczno-kulturalnej.

Dokumentem, który w dużej mierze był analizowany przy pracach nad „Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” jest „Strategia Rozwoju Gminy Witnica do roku 2010”. W tym dokumencie zostały przedstawione uwarunkowania ekologiczno-przestrzenne, gospodarcze, edukacyjne oraz społeczne. Natomiast „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” odnosi się wyłącznie do wybranych zagadnień sfery społecznej. Dokument ten, obejmujący okres lat 2007-2013, ma charakter segmentowy, co oznacza, że jego ustalenia kończą się na zadaniach polityki społecznej i nie wyznacza się w nim zamierzeń przypisanych innym dokumentom planistycznym.

Zidentyfikowane na podstawie analizy problemy społeczne, a w szczególności utrzymujące się ubóstwo, bezrobocie, kryzys rodziny, niepełnosprawność, uzależnienia, wymagają wprowadzenia skutecznych metod aktywnego przeciwdziałania. Stworzenie spójnego systemu współpracy podmiotów realizujących zadania w zakresie pomocy

społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa publicznego i innych dziedzin życia zagwarantuje kompleksowość i efektywność podejmowanych działań.

Przejawem takiego podejścia będzie troska o najbiedniejszych, zapewnienie równości szans w dostępie do podstawowych usług, a w konsekwencji stworzenie przyjaznej Gminy w sferze społecznej.

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” stanowi scenariusz przyszłości, do którego należy dążyć. Są to określone sposoby działania, dzięki którym dokona się transformacja sytuacji obecnej na projektowaną. Efektem tak wypracowanej Strategii będzie funkcjonalna społeczność i zaradni obywatele.

W prace nad Strategią zaangażowane zostały poszczególne wydziały Urzędu Miasta i Gminy, jednostki organizacyjne Gminy i organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy wraz z mieszkańcami oraz Firma Doradztwo w zakresie pozyskiwania Dotacji Unijnych - Biuro DGE Bruxelles w Stargardzie.

Po dokonaniu identyfikacji zdiagnozowanych problemów społecznych wyodrębniono 6 głównych obszarów strategicznych, wokół których była budowana Strategia:

1. Ograniczenie skali ubóstwa i bezrobocia oraz ich negatywnych skutków, integracja osób długotrwale bezrobotnych.
2. Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, chorych i starszych oraz umożliwienie im funkcjonowania w środowisku.
3. Wzmocnienie rodziny w jej funkcjach opiekuńczo-wychowawczych oraz ograniczenie przemocy.
4. Ograniczenie problemu uzależnień oraz ich skutków.
5. Tworzenie godnych warunków zamieszkania.
6. Lokalny system pomocy społecznej sprzymierzeńcem w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Działania zaplanowane do realizacji w ramach Strategii uwzględniają sytuację demograficzną, społeczną, gospodarczą, mieszkaniową, materialną i zdrowotną mieszkańców gminy Witnica. Mając na uwadze złożoność problemów, opracowana została analiza SWOT, która umożliwiła dokonanie konfrontacji wewnętrznych (słabych i mocnych) i zewnętrznych (szans i zagrożeń) uwarunkowań sfery pomocy społecznej.

Ponieważ specyfika planowania strategicznego zakłada długofalowe działania, został określony stosunkowo odległy horyzont czasowy tak, by w proponowanych rozwiązaniach i działaniach koncentrować się na tych problemach, które z uwagi na swój ciężar gatunkowy, zakres oddziaływań i skutki dla społeczności lokalnej są ważne dla całej wspólnoty. Dlatego

też określony w strategii horyzont czasowy do 2013 r. wydaje się spełniać te warunki. Dodatkowo pokrywa się on z przyjętym w Unii Europejskiej okresem budżetowania, co pozwala na skorelowanie rozwiązywanych problemów z wykorzystaniem szans, jakie niosą ze sobą możliwości korzystania z funduszy unijnych. Fundusze te, a zwłaszcza Europejski Fundusz Społeczny - skoncentrowany w obecnym okresie programowania w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki - będzie stanowił jedno z głównych źródeł finansowania Strategii.

Opracowany dokument zawiera podstawowe cele perspektywiczne, jednakże ze względu na długookresowy charakter Strategii konieczne będzie ich weryfikowanie.

Podstawa prawna systemu pomocy społecznej

Ustawa o pomocy społecznej

Warunki prawne i organizację systemu pomocy społecznej do dnia 01.05.2004 r. określała ustawa z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64 poz. 414 z późn. zm.). Od 01.05.2004 r. obowiązuje ustawa z 12.03.2004 r. „O pomocy społecznej” (Dz. U. z 2004 nr 64 poz. 593). Ustawa o pomocy społecznej określa:

1. zadania w zakresie pomocy społecznej;
2. rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania;
3. organizację pomocy społecznej;
4. zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Według ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1 ustawy).

Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. (art. 3.1).

Ustawa wymienia również przypadki, w których udziela się pomocy społecznej. Według ustawy pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Ustawy regulujące system pomocy społecznej

System pomocy społecznej określają następujące ustawy:

1. **Ustawa o świadczeniach rodzinnych** (Dz. U. 228 poz. 2 z 2003 r.)

Reguluje ona system pozaubezpieczeniowych świadczeń społecznych finansowanych w całości ze środków budżetu państwa, całkowicie odrębny od systemu pomocy społecznej. W miejsce różnych niezależnych od siebie świadczeń, ustawa ta wprowadziła tylko jeden zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, które zastąpiły zasiłki i świadczenia (np. zasiłek wychowawczy, świadczenie z funduszu alimentacyjnego, jednorazowy zasiłek macierzyński z pomocy społecznej, gwarantowany zasiłek okresowy).

2. **Ustawa o zatrudnieniu socjalnym** (Dz. U. z 2003 r. Nr 122. poz. 1143)

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym stwarza szansę na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Wychodzi również naprzeciw

postulatom organizacji pozarządowych, które oczekują od państwa większego zaangażowania w aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem. Ustawa kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup. Nowa regulacja ma zastosowanie przede wszystkim dla osób, które nie posiadają własnych dochodów a w szczególności osób bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności, osób uzależnionych od alkoholu w procesie leczenia, osób uzależnionych od narkotyków w procesie leczenia, osób chorych psychicznie, długotrwale bezrobotnych, byłych więźniów oraz uchodźców.

Tym osobom ustawa oferuje zatrudnienie socjalne, rozumiane jako uczestnictwo w "inkubatorach społecznych" - Centrach Integracji Społecznej - lub jako wspierane zatrudnienie socjalne u przedsiębiorców, w Centrach Integracji Społecznej bądź w ramach własnej działalności gospodarczej w formie spółdzielni.

Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wsparcie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wsparcie może polegać na skierowaniu danej osoby przez powiatowy urząd pracy do pracy u przedsiębiorcy. W tej sytuacji pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia danej osoby przez okres do 18 miesięcy, zaś powiatowy urząd pracy do refundowania ze środków Funduszu Pracy przedsiębiorcy części wynagrodzenia przez pierwsze 12 miesięcy.

Ustawa powołuje do życia Centra Integracji Społecznej, w których osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej np. bezdomne lub uzależnione od alkoholu, mogą liczyć na zatrudnienie socjalne. Osoby te mogą przebywać w centrach od 1 do 1,5 roku oraz mogą otrzymywać pieniądze za wykonywaną pracę. W pierwszym miesiącu pracy wynagrodzenie jest równe 40 proc. zasiłku dla bezrobotnych, a w okresie do jednego roku - 80 proc. zasiłku.

3. **Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego** (Dz. U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.)

Według ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ustawa przewiduje, że w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe, Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne osoby fizyczne i prawne.

W świetle ustawy ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na:

- promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym,

- zapewnianiu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

4. **Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie** (Dz. U. nr 180 poz. 1493 z 2005 r.)

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. uchwalona w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wspierania działań, polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie określa:

- 1) zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 2) zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- 3) zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

5. **Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (Dz.U. nr 96 poz.873 z 2003r.)

Uchwalona w dniu 24 kwietnia 2003 r. ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest ważnym aktem prawnym, wprowadzającym kompleksowe rozwiązania, dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce.

Obszary, które reguluje ustawa to: prowadzenie działalności pożytku publicznego (działalność odpłatna i nieodpłatna pożytku publicznego), uzyskiwanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane (warunki uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego), nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego, wolontariat.

6. **Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi** z dnia

26 października 1982 r., nowelizowana dnia 28 marca 2003 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 35, poz. 230, z późn. zm.)

Rozwiązywanie problemów alkoholowych zakłada, iż większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowana na poziomie samorządów gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Ustawodawca w art. 4 ust. 1 stanowi: „prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracja społeczna osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań gminy”.

7. **Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii** z 24 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198) zawiera szereg definicji zjawisk związanych z uzależnieniem od narkotyków.

Uzależnienie od środków odurzających lub środków psychotropowych w rozumieniu wspomnianej ustawy to „zespół zjawisk psychicznych lub fizycznych wynikających z działania tych środków lub substancji na organizm ludzki charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem”.

Osoba zagrożona uzależnieniem to osoba, u której zespół zjawisk psychicznych i oddziaływań środowiskowych stwarza wysokie prawdopodobieństwo powstania zależności od środków odurzających lub substancji psychotropowych albo osobę sporadycznie używającą środki odurzające lub substancje psychotropowe albo środki zastępcze.

Osoba uzależniona to taka, która w wyniku nadużywania środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych albo używania ich w celach medycznych, znajduje się w stanie uzależnienia od tych środków lub substancji.

Readaptacja - działania w celu przystosowania do warunków zewnętrznego środowiska społecznego lub zawodowego osoby, która w wyniku narkomanii wykazuje zaburzenia adaptacji do środowiska.

Metodologia prac nad Strategią

Biorąc pod uwagę dużą aktywność lokalnego samorządu przyjęto, że „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” będzie opracowywana metodą społeczno-ekspercką, z udziałem materiałów, analiz statystycznych zgromadzonych i opracowanych przez poszczególne wydziały Urzędu Miasta i Gminy, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Filię Powiatowego Urzędu Pracy w Witnicy, Komisariat Policji w Witnicy, Urząd Statystyczny oraz pozostałe jednostki organizacyjne Gminy, a także wyniki z badań opinii publicznej mieszkańców gminy. Informacje te pozwoliły na dobre zdiagnozowanie problemów społecznych oraz inwentaryzację zasobów Gminy, służących do ich rozwiązywania.

W literaturze przedmiotu strategią zwykło się określać dokument, który wybranym, przemyślanym i założonym do osiągnięcia celom przypisuje cały wachlarz zadań, określa środki i metody ich realizacji, w sposób całościowy i przemyślany wytycza kierunki, typuje

priorytety oraz wskazuje zagrożenia. Zawiera również metody oceny (ewaluacji) i wskazuje podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Rozwiązania szczegółowe opracowań bywają wielorakie i operują różnym poziomem uszczegółowienia. Jednak z założenia, biorąc pod uwagę stosunkowo długi horyzont czasowy (7 lat) Strategia musi być dokumentem o stosunkowo dużym poziomie ogólności. Dynamika procesów społecznych i warunkujących je procesów ekonomicznych jest tak duża, że dokumenty planistyczne muszą stwarzać możliwości modyfikacji i poprawek.

Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przyjęto następujący tryb postępowania:

1. określenie misji Gminy w zakresie polityki społecznej, zawierającej cel nadrzędny, do którego władze wspólnoty samorządowej zamierzają dążyć;
2. określenie celów podstawowych, których realizacja przyczyni się do wypełnienia założonej misji;
3. wskazanie celów strategicznych oraz zadań służących osiągnięciu wytyczonych celów podstawowych;
4. określenie podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań.

Poszukując informacji o aktualnej skali zapotrzebowania na świadczenia pomocy społecznej przez mieszkańców gminy Witnica wykorzystano dane za lata 2004-2006 oraz za I półrocze 2007 zawarte w sprawozdaniach MPiPS 03 świadczące o wielkości zapotrzebowania zgłaszanego przez mieszkańców Gminy na pomoc społeczną.

Przeprowadzona analiza danych pozwoliła ocenić:

- jakie deficyty w zaspokojeniu potrzeb socjalnych występują na terenie Gminy,
- jakiego rodzaju wsparcie świadczy Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- jakie kategorie problemów społecznych najczęściej determinują zapotrzebowanie na świadczenie pomocy społecznej, czyli co najczęściej powoduje, że określona liczba mieszkańców znajduje się w sytuacji, w której bez pomocy (najczęściej w postaci zasiłków) nie jest w stanie zapewnić sobie i swoim rodzinom socjalnej egzystencji.

W statystyce tej, sporządzanej przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, można znaleźć informacje o przyczynach przyznawanej pomocy społecznej. W analizie zestawiono informacje o przyczynach, z powodu których mieszkańcy korzystają z pomocy społecznej w poszczególnych latach. Poszczególne kategorie problemów, dla których dokonywane są obliczenia w tabelach, odpowiadają powodom przyznawania pomocy społecznej wymienionym w art. 7 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

Jako istotną cechę problemów społecznych w gminie Witnica, przyjęto liczę osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej i odniesiono je do zjawisk warunkujących przyznanie tej pomocy.

Do przedstawienia sytuacji rynku pracy w gminie Witnica wykorzystano sprawozdania dotyczące bezrobocia rejestrowanego. Poszczególne części analizy powiatowego rynku pracy odnoszą się do istotnych dla „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” obszarów problemowych. Przedstawione zostały w nich dane dotyczące: rynku pracy, zatrudnienia i struktury gospodarki.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę Strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

1. Raport o stanie istniejącym Gminy

1.1. Sytuacja demograficzna

Liczba mieszkańców

Ogólna liczba mieszkańców gminy Witnica ulega nieznacznym wahaniom i od roku 1989 utrzymuje się na poziomie około 13000 osób. Ludność Gminy zamieszkuje w sumie w 20 miejscowościach i osadach. Zmiany jakie aktualnie występują dotyczą głównie liczby mieszkańców wiejskich terenów Gminy, gdzie z roku na rok przybywa mieszkańców. Jednakże nadal utrzymuje się przewaga osób zamieszkujących miejscowość Witnicę, przewaga ta aktualnie zmalała z 6% na 4%. Zjawisko to jest charakterystyczne dla tego typu obszarów, gdzie co prawda młodzi ludzie z terenów wiejskich przenoszą się do większych aglomeracji w celu uzyskania wykształcenia i zdobycia pracy, o którą bardzo trudno na wsi, jednak z kolei na wieś przybywa coraz więcej ludności podążając za modą na zdrowy styl życia, z dala od większych aglomeracji miejskich przeprowadza się na tereny wiejskie.

Liczbę mieszkańców z podziałem na płeć w latach 2002-2007 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Liczba mieszkańców Gminy

	ogółem	Liczba		w tym w mieście
		kobiet	mężczyzn	

2002	13059	6737	6322	6878
2003	13107	6775	6332	6921
2004	13160	6791	6369	6940
2005	13180	6792	6388	6954
2006	13137	6765	6372	6884
do VI.2007	13054	6617	6437	6903

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS 2002-2006, Urząd Miasta i Gminy 2007.

W 2006 r. w gminie Witnica nadal dominowały nieznacznie kobiety. Wskaźnik feminizacji, czyli ilość kobiet przypadających na 100 mężczyzn wynosił 106,2 w całej gminie, zaś w samym mieście wynosił 105,2, podczas gdy w 1999 jego wysokość to 105,7. Na wsi obecnie wskaźnik ten wynosi 107,2 i w stosunku do roku 1999 wzrósł o 2 pkt.

Na podstawie posiadanych informacji na temat ludności gminy Witnica, do roku 2005 odnotowano dynamikę wzrostu ludności. W ostatnim okresie minimalną dynamiką wzrostu ludności lub utrzymaniem się tej liczby na tym samym poziomie, cechuje się pięć miejscowości: Witnica, Dąbroszyn, Kamień Mały, Kamień Wielki, Boguszyniec oraz Mościczki. Z czego najwyższą dynamikę posiada osada Mościczki oraz miasto Witnica. Najmniejszą z osad nadal jest Tarnówek. Natomiast największy spadek liczby ludności odnotowano w miejscowościach: Białczyk, Mosina oraz Nowiny Wielkie.

Struktura wiekowa mieszkańców

Struktura wiekowa społeczności Gminy z podziałem na osoby w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym została zestawiona w tabeli poniżej.

Tabela 2. Struktura grup ekonomicznych w gminie Witnica

Ekonomiczna grupa wieku	Wskaźnik % grupy ekonomicznej w latach				
	2002	2003	2004	2005	2006
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	26,4	25,8	25,3	24,6	23,8
Ludność w wieku produkcyjnym	59,5	60,3	61,1	62,1	62,9
Ludność w wieku poprodukcyjnym	14,1	13,9	13,6	13,3	13,3

Źródło: GUS 2006.

Z powyższych danych wynikają ważne dla rozwoju społeczno – gospodarczego wnioski, a mianowicie:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wykazuje tendencję spadkową, w 2002 r. wyniosła 3416 osób a w roku 2006 - 3098,
- w Gminie odsetek liczby ludności w wieku produkcyjnym, a więc potencjalnie czynnych zawodowo, z roku na rok rośnie, przy czym w grupie tej dominują mężczyźni.

- w roku 2002 na 1000 osób w wieku produkcyjnym przypadało 698 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 2006 r. stosunek ten wynosił 606 osób w wieku nieprodukcyjnym, przy czym nadal utrzymuje się przewaga kobiet nad mężczyznami w wieku emerytalnym.

Na terenie Gminy dostrzegany jest narastający niż demograficzny. Można spodziewać się, iż w najbliższych latach nastąpi spadek liczby dzieci uczęszczających do szkół podstawowych (małe liczebności grup: noworodków i niemowląt oraz dzieci w wieku przedszkolnym). Napływnie nieco więcej uczniów do gimnazjów i szkół średnich. Choć nie można w tym przypadku mówić o wyżu, a jedynie o tendencjach okresowo zwykłych.

Tabela 3. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w powiecie i województwie

Jednostka administracyjna	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
Miasto i Gmina Witnica	23,8%	62,9%	13,3%
powiat gorzowski	22,6%	65,0%	12,4%
województwo lubuskie	20,5%	65,7%	13,8%
Polska	20,1%	64,2%	15,7%

Źródło: GUS 2006.

Według podanych wyżej danych Głównego Urzędu Statystycznego, w gminie Witnica na tle powiatu, województwa jak i całego kraju, można zauważyć najwyższy odsetek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Chodzi tutaj zarówno o dzieci jak i młodzież szkolną. Mieszkańców gminy w wieku przedprodukcyjnym jest średnio więcej o 1,2-2,7% niż w skali powiatu gorzowskiego, województwa lubuskiego i całego kraju. Odwrotnie przedstawia się sytuacja z liczbą ludności w wieku produkcyjnym. W tej grupie w gminie Witnica udział ludności na tle regionu jest najniższy. Jest również niższy w porównaniu do średniej krajowej. Różnica ta wynosi ok. 1,3%. Niższy w stosunku do średnich z województwa lubuskiego jak i z całego kraju jest także udział ludności w wieku poprodukcyjnym. Tutaj różnica waha się w granicach 0,5 – 2,4%. Jedynie w porównaniu z powiatem gorzowskim udział osób w wieku poprodukcyjnym jest większy o 0,9%.

Z powyższych danych można wysunąć wniosek, iż na terenie gminy Witnica można zauważyć pierwsze symptomy trendu starzenia się społeczeństwa (liczba młodzieży z roku na rok maleje a liczba osób w wieku produkcyjnym rośnie). Jest to spowodowane coraz mniejszą liczbą urodzeń oraz wejściem w wiek produkcyjny osób młodych urodzonych w latach wyżu

demograficznego. Dlatego też można przypuszczać, iż jeżeli nadal będzie maleć liczba osób w wieku przedprodukcyjnym a w wieku produkcyjnym będzie rosła, to w najbliższym czasie grupa osób w wieku poprodukcyjnym będzie także rosła. Będzie to spowodowane tym, iż część osób w wieku produkcyjnym przejdzie do następnej grupy wiekowej, co wpłynie na wzrost osób w wieku poprodukcyjnym i pogłębi efekt starzenia się społeczeństwa w Gminie. Stopniowo malejący, choć nadal wysoki odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym może z kolei w niedługim czasie mocniej oddziaływać na lokalny rynek pracy, a w grupie wiekowej dzieci i młodzieży nastąpi pogłębiająca się tendencja spadkowa liczby osób w tej grupie.

Przyrost naturalny

Poniższa tabela przedstawia poziom przyrostu naturalnego w latach 2000-2007.

Tabela 4. Przyrost naturalny

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	do VI.2007
liczba urodzeń	122	144	137	153	142	150	119	65
przyrost naturalny	-7	36	18	27	15	26	-1	7

Źródło: GUS 2006, Urząd Miasta i Gminy 2007.

W badanym okresie obserwuje się na przemian spadek i wzrost wartości przyrostu naturalnego na terenie Gminy. W związku z powyższym, przyrost naturalny w badanym okresie nie wykazuje stałych tendencji zwykłych bądź niżkowych. Dodatkowo w 2000 i 2006 r. odnotowano ujemny przyrost naturalny. Stopniowy spadek wartości przyrostu naturalnego jest procesem charakterystycznym dla całego kraju, który prowadzi do starzenia się społeczeństwa.

Migracje

Od 1999 r. saldo migracji charakteryzują głównie wartości ujemne. Jedynie w latach 2001-2004 wartości te były dodatnie. W poniższym zestawieniu przedstawiono jedynie ostatnie siedem lat.

Tabela 5. Saldo migracyjne ludności w latach 2000-2006

	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
2000	120	133	-13
2001	187	168	19
2002	163	135	28
2003	192	171	21
2004	198	162	36

2005	158	161	-3
2006	163	183	-20

Źródło: GUS 2006.

Według powyższych danych na terenie Gminy w dwóch ostatnich latach obserwowalne jest występowanie ujemnego salda migracji. Wpływ na taki stan rzeczy ma przede wszystkim bardzo wysoki odsetek osób wymeldowujących się z Gminy. Można przypuszczać, iż jest to spowodowane brakiem pracy, brakiem perspektyw dla młodych ludzi oraz sąsiedztwem dużych ośrodków miejskich tj. Gorzów Wlkp. i Kostrzyn.

Małżeństwa

Tabela 6. Liczba nowo zawieranych małżeństw

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	do VI.2007
liczba małżeństw	67	63	63	55	49	41	87	65

Źródło: GUS 2006, Urząd Miasta i Gminy Witnica 2007.

Liczba nowo zawieranych małżeństw na terenie Gminy w badanym okresie po wyeliminowaniu rocznych wahań od roku 2003 do 2005 stopniowo zmalała. Średnia dla całego okresu wynosiła 61 nowo zawartych małżeństw rocznie. W latach 2004-2005 nastąpił znaczny spadek liczby nowo zawartych małżeństw, który był niższy o 20-32% od średniej.

Wykształcenie

Przykład gminy Witnica potwierdza ogólnokrajowe tendencje związane z wyższym poziomem wykształcenia wśród kobiet w porównaniu do mężczyzn (dane te zostały zawarte w tabeli nr 7). Wśród grupy osób z wykształceniem co najmniej średnim, kobiety stanowią ok. 64%. Mężczyźni natomiast przeważają jedynie wśród mieszkańców z wykształceniem zasadniczym zawodowym (64,2%).

Tabela 7. Struktura wykształcenia mieszkańców Gminy

Rodzaj wykształcenia	liczba osób	w tym udział % liczby mężczyzn	udział % ogółem
wyższe	496	43,5	4,5
policealne	371	22,9	3,5
średnie razem	2552	44,4	24,5
w tym średnie ogólnokształcące	733	26,5	7,1
w tym średnie zawodowe	1789	51,7	17,4
zasadnicze zawodowe	2639	64,2	25,3
podstawowe ukończone	3715	44,7	35,6
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	685	32,3	6,6

RAZEM	10428	48,4	100
-------	-------	------	-----

Źródło: NSP 2002.

Według powyższych danych w 2002 r. zdecydowanie największą grupę mieszkańców gminy Witnica stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym. Stanowili oni grupę 35,6% całej populacji mieszkańców gminy powyżej 13 roku życia. Jest to jednak grupa niejednorodna, ponieważ w jej skład wchodzi zarówno ludzie starsi, ludzie w wieku produkcyjnym jak również młodzież ucząca się na poziomie szkoły ponadpodstawowej. Drugą, co do wielkości grupę mieszkańców ze względu na wykształcenie stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W stosunku do całej populacji Gminy stanowią oni 25,3%. Trzecią, co do wielkości grupę według poziomu wykształcenia stanowiły osoby z wykształceniem średnim zawodowym. Jedynie 6,6% mieszkańców gminy Witnica to osoby z wykształceniem niepełnym podstawowym. Wykształcenie wyższe w Gminie posiada zaledwie 3,5% mieszkańców. Jest to wielkość prawie czterokrotnie mniejsza od średniej krajowej (według danych GUS udział osób z wykształceniem wyższym wynosi 12%). Do takiego stanu rzeczy przyczynia się również migracja osób z wykształceniem wyższym oraz mała ilość powrotów młodzieży, która uzyskała wykształcenie wyższe w większych ośrodkach akademickich np. w Gorzów Wlkp. i Kostrzyn.

1.2. Rynek pracy

Gmina Witnica, jako obszar o charakterze rolniczo - leśnym, w obliczu zmniejszenia roli sektora rolnego dla lokalnego rozwoju gospodarczego została dotknięta przede wszystkim bezrobociem o charakterze strukturalnym. Obecnie wskaźnik bezrobocia w Gminie wykazuje wyraźną tendencję spadkową, jednakże jego wartość jest jedną z wyższych w powiecie (patrz tabela nr 19).

Liczba pracujących w powiecie gorzowskim w 2006 roku wynosiła 12 799, co stanowi około 29,9% ogółu zdolnych do pracy. W gminie Witnica jest 2 222 pracujących, co stanowi 26,9% ogółu zdolnych do pracy.

Charakterystyka ogólnej liczby osób pracujących na przestrzeni lat 2000-2005 została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 8. Liczba osób pracujących

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ogółem	1682	1694	1532	1723	1755	2222
mężczyźni	833	844	786	955	998	1242
kobiety	849	850	746	768	757	980

Źródło: GUS 2006.

W badanej Gminie zarówno wśród pracujących kobiet jak i mężczyzn w 2002 r. miał miejsce niewielki spadek wielkości obu tych grup. Od roku 2003 liczba osób pracujących sukcesywnie rośnie. Struktura osób pracujących, czyli stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn pracujących w ciągu ostatnich sześciu lat, przedstawia się różnorodnie, jednakże nadal utrzymuje się przewaga liczby mężczyzn wśród osób pracujących. W 2000 r. różnica ta wynosiła zaledwie ok. 1%, zaś w 2005 r. wzrosła do aż 10%. Podobnie w powiecie jak i w województwie, według danych GUS wśród osób pracujących przeważają mężczyźni.

W 2006 r. ponad 62% ludności Gminy stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Według danych GUS współczynnik aktywności zawodowej dla badanej Gminy wynosił ok. 38,2% (liczba pracujących i bezrobotnych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym), natomiast dla całego podregionu gorzowskiego wynosił on 42,5%. W Polsce szacuje się ten wskaźnik na około 53%. Im wyższa wartość wskaźnika, tym więcej osób pracuje i chce pracować, a państwo jest lepiej rozwinięte. Według strategii Lizbońskiej wskaźnik ten powinien wynosić 70%.

Poniższa tabela przedstawia strukturę osób zatrudnionych w poszczególnych sektorach (sektor rolniczy, przemysłowy i usługowy). Źródłem tych danych jest Bank Danych Regionalnych, który tego typu badania na poziomie gmin prowadził do 2003 roku.

Sektor usługowy został podzielony na dwie kategorie, a mianowicie na usługi rynkowe i nierynkowe. Do pierwszej grupy należą transport, turystyka, hotele i restauracje, bankowość, pośrednictwo finansowe, handel, obsługa nieruchomości, usługi dystrybucyjne, komunikacyjne i pozostałe. Do usług nierynkowych należą obrona narodowa, edukacja, administracja publiczna, ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, ochrona zdrowia i pomoc społeczna.

Tabela 9. Liczba osób pracujących według sektorów ekonomicznych

	2000	2001	2002	2003
sektor rolniczy				
Ogółem	69	74	49	100
udział % w ogólnej liczbie osób pracujących	4,1%	4,4%	3,2%	5,8%
sektor przemysłowy				
Ogółem	804	796	752	827
udział % w ogólnej liczbie osób pracujących	47,8%	47,0%	49,1%	48,0%
sektor usługowy razem				
Ogółem	809	824	731	796
udział % w ogólnej liczbie osób pracujących	48,1%	48,6%	47,7%	46,2%
sektor usługowy - usługi rynkowe	342	283	256	327
sektor usługowy - usługi nierynkowe	467	541	475	469

Źródło: GUS 2000-2003.

Według powyższych danych udział w strukturze zatrudnionych osób między sektorem przemysłowym i usługowym przedstawia się niemal równomiernie. W sektorze usługowym dominują natomiast osoby pracujące w sektorze „usług nierynkowych” (61% w 2003 r.). W rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie, rybołówstwie i rybactwie zatrudnionych było w 2003 r. 5,8% osób w stosunku do pracujących ogółem w gospodarce narodowej.

Liczbę osób według głównego źródła utrzymania w 2002 r. przedstawia tabela nr 10.

Tabela 10. Osoby pracujące według głównego źródła utrzymania

Rodzaj zatrudnienia	Liczba osób	Udział mężczyzn w ogólnej liczbie
Ogółem	7188	49,0%
praca poza rolnictwem, najemna	2715	53,3%
praca poza rolnictwem, na rachunek własny lub z najmu	374	73,5%
praca w rolnictwie	399	66,9%
niezarobkowe źródło, emerytura	1419	41,9%
niezarobkowe źródło, renta	1470	41,4%
pozostałe niezarobkowe	795	40,5%

Źródło: NSP 2002.

Na obszarze Gminy w 2002 r. ok. 37,8% mieszkańców utrzymywało się z pracy najemnej. Jedynie dla 374 osób, co stanowi 5,2% społeczeństwa, źródłem utrzymania była praca na własny rachunek, w grupie tych osób dominowali mężczyźni, którzy stanowili 73,5% osób. Z rolnictwa utrzymywało się jedynie 5,5% mieszkańców gminy, w tej grupie także dominowali mężczyźni, stanowili oni 66,9% osób. Natomiast dla aż 51,2% społeczeństwa

głównym źródłem finansowym egzystencji były niezarobkowe formy dochodów – w przeważającej większości renty i emerytury.

1.3. Gospodarka

Rolnictwo

Gmina Witnica jest gminą miejsko-wiejską o charakterze rolniczo - leśnym. Powierzchnia ogólna gminy Witnica wynosi 27 825 ha. Ogółem użytki rolne zajmują powierzchnię 11920 ha, co stanowi 42,8% powierzchni Gminy a lasy i zadrzewienia zajmują powierzchnię 12373, ok. 44,5%. Tereny leśne oraz rozlewiska doliny Warty sprawiają, iż obszar gminy Witnica może stanowić atrakcję dla szukających spokoju i ciszy turystów i podróżnych. Południową część zajmuje Dolina Warty pokryta przez duże obszary rozlewisk, które zalicza się do nieużytków.

Udział całkowitej powierzchni Gminy Witnica stanowi aż 21,5% udziału powierzchni całego powiatu gorzowskiego.

Strukturę użytków na terenie Gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Witnica

	użytki rolne					Lasy	pozostałe grunty i nieużytki
	ogółem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
Gmina Witnica	42,8%	46,5%	1,4%	45,5%	6,6%	44,5%	12,7%

Źródło: GUS.

Według danych Urzędu Miasta i Gminy w strukturze gospodarstw rolnych gminy Witnica największy udział mają gospodarstwa do 5 ha, których jest 54,1%. Drugą dużą grupą są gospodarstwa od 5 do 15 ha i jest ich 32,6%. Razem obydwie te grupy obejmują aż 86,7% ogółu gospodarstw rolnych. Gospodarstwa te w dużej mierze swą produkcję przeznaczają na własne potrzeby, a dochody nie są zadawalające dla ich właścicieli.

Udział gospodarstw w strukturze o powierzchni powyżej 15 ha wynosi 13,3%. Są to głównie gospodarstwa, z których produkcja może zagwarantować dochody pozwalające funkcjonować na rynku. Wiele gospodarstw wymaga znaczących inwestycji dla poprawy wydajności i jakości produkcji. Rozdrobnienie gospodarstw nie sprzyja konkurencyjności produkcji i sprzedaży wyprodukowanych towarów. Dlatego duże znaczenie mogą mieć procesy

związane z dalszą restrukturyzacją, jak również powstawanie ewentualnych grup producenckich i poprawa organizacyjna zbytu produktów rolnych.

W granicach administracyjnych gminy znajduje się 830 gospodarstw rolnych. Struktura wielkości indywidualnych gospodarstw rolnych w Gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Struktura wielkości gospodarstw rolnych

Powierzchnia	Liczba	udział w ogólnej liczbie
do 0 do 2 ha	209	25,2%
od 2,01 do 5 ha	240	28,9%
od 5,01 do 7 ha	79	9,5%
od 7,01 do 10 ha	84	10,1%
od 10,01 do 15 ha	108	13,0%
powyżej 15,01 ha	110	13,3%
RAZEM	830	100%

Źródło: Dane Urzędu Miasta i Gminy Witnica 2007 r.

Niewątpliwie szczególnie w gospodarstwach o mniejszym areale powinna następować dywersyfikacja produkcji i szukanie alternatywnych źródeł dochodu poza rolnictwem.

Na terenie Gminy dominuje produkcja roślinna ze znaczną przewagą wszystkich rodzajów zbóż.

Pozarolnicza działalność gospodarcza

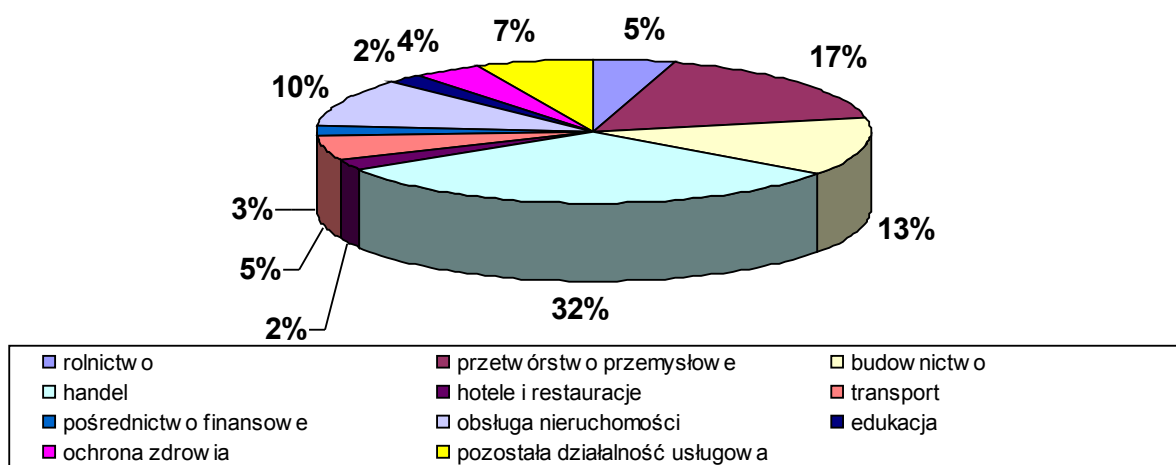
Podmioty gospodarki narodowej działające na terenie gminy Witnica stanowią 16,9% podmiotów zarejestrowanych w powiecie gorzowskim. W 2001 r. na terenie Gminy były zarejestrowane 844 przedsiębiorstwa, a na koniec 2006 r. 1009. Udział podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych branżach w 2006 r. przedstawia poniższy wykres, z którego wynika, że najwyższy udział stanowi handel, przetwórstwo przemysłowe oraz sektor budownictwa.

W 2006 roku w sektorze prywatnym działało 983 podmiotów, a w sektorze publicznym 26 podmiotów. W 2006 roku liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 8,8%.

Podmioty gospodarcze w 2006 roku zarejestrowane w gminie Witnica stanowiły 16,9% podmiotów w całym powiecie. Biorąc pod uwagę formę własności w 2006 roku w gminie Witnica 837 podmiotów stanowiły podmioty zarejestrowane przez osoby fizyczne, co stanowi

83,0% wszystkich zarejestrowanych podmiotów, 64 spółki handlowe (6,3%), a 5 spółdzielnie (0,5%).

Wykres 1. Struktura podmiotów gospodarczych w 2006 r.

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych 2006 r.

Miasto Witnica wraz z istniejącymi na terenie Gminy instytucjami i usługami podstawowymi, pełni rolę centrum gminnego i jest jednocześnie największym ośrodkiem.

Rynek pracy w Gminie tworzą głównie sektor oświatowy, Urząd Miasta i Gminy, zakłady budżetowe oraz następujące firmy:

- Witnica Metal Sp.z o.o,
- Lamix,
- Serafin,
- Mago Sp. z o.o,
- Steinform Produktion Sp. z o.o,
- Drewit P.P.H-U Sp. z o.o,
- Camis Lubuskie Centrum Kominkowe,
- Widof Sp. z o.o,
- Metalkolor ZP-H,
- Sofia Sp. z o.o.

1.4. Infrastruktura mieszkaniowa

Według danych statystycznych na koniec roku 2006 liczba osób przypadających na 1 mieszkanie w gminie Witnica wynosiła 3,6, w województwie zaś 3,0. Liczba osób przypadających na 1 izbę kształtowała się na poziomie 0,8 i była porównywalna do wielkości w województwie. Na koniec 2006 roku w Gminie powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę wynosiła 22,2 m² i w stosunku do roku 2002 wzrosła o niecałe 1,5 m², w województwie zaś wynosiła 22,9 m².

W chwili obecnej (stan na koniec września 2007 r.) w sumie na liście rodzin starających się o przydział lokalu mieszkalnego znajduje się 8 rodzin, a na przydział lokalu socjalnego 25 rodzin. W 2006 r. na liście rodzin oczekujących na przydział lokalu socjalnego znajdowało się 30 rodzin (z roku na rok maleje liczba tych rodzin). Natomiast na przydział lokalu mieszkalnego w 2006 r. czekało 15 rodzin, od roku 2005 r. odnotowuje się także spadek liczby tych rodzin.

Na terenie Gminy w przeważającej części występuje zabudowa jednorodzinna z ogrodami przydomowymi.

Mieszkania na terenie Gminy są własnością głównie osób fizycznych i Gminy, a następnie spółdzielni mieszkaniowych oraz zakładów pracy.

Poniższa tabela przedstawia charakterystykę wyposażenia mieszkań na terenie gminy Witnica.

Tabela 13. Liczba mieszkań według wyposażenia w 2006 r.

	Liczba mieszkań	W mieście	% do ogółu mieszkań	Na wsi	% do ogółu mieszkań
mieszkania ogółem	3664	2058	56,2	1606	43,8
wodociąg	3366	1873	91,0	1493	93,0
ustęp splukiwany	2887	1711	83,1	1176	73,2
łazienka	2882	1659	80,6	1223	76,2
centralne ogrzewanie	2300	1368	66,5	932	58,0
gaz sieciowy	1849	1849	89,8	0	0

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych 2006 r.

Dane, które przedstawione zostały w powyższej tabeli wskazują, iż nadal mieszkańcy Gminy z terenów wiejskich nie posiadają przyłącza gazu sieciowego. Z pozostałym wyposażeniem mieszkań w mieście nie ma większych problemów. Na terenach wiejskich kolejny problem związany jest z centralnym ogrzewaniem, ponieważ jedynie ok. 58% mieszkań z tych terenów posiada je.

1.5. Infrastruktura społeczno-socjalna

Edukacja

Jednym z zadań priorytetowych przyjętych przez rząd jest wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. Cel ten można osiągnąć rozpoczynając edukację od wychowania przedszkolnego poprzez dobrze zorganizowane szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne oraz możliwość dalszej nauki w szkołach średnich i wyższych.

Przedszkola

Na terenie Gminy działają dwa przedszkola, jedno jako samodzielna placówka – Przedszkole Miejskie w Witnicy, drugie w ramach Zespołu Edukacyjnego w Nowinach Wielkich. Funkcjonujące w Witnicy Przedszkole Miejskie „Bajka” obejmuje opieką ok. 200 dzieci. W stosunku do wcześniejszego roku szkolnego wzrosła liczba przedszkolaków o ok. 11%. W placówce nadrzędnym celem programowo - wychowawczym jest wszechstronny rozwój dziecka i szczęśliwe dzieciństwo.

Przedszkolaki oraz ich rodzice biorą czynny udział w wielu imprezach cyklicznych organizowanych przez przedszkole. Corocznie organizowane są m.in. imprezy: Pasowanie na Przedszkolaka, Mikołajki, Zabawa Karnawałowa, Dzień Babci i Dziadka, Przegląd Piosenki Przedszkolnej, Dzień Przedszkolaka oraz Dzień Dziecka. Organizowane są także wycieczki, pikniki, zawody sportowe, liczne konkursy oraz festyny.

Ponadto w przedszkolu organizowane są dodatkowe zajęcia tj. nauka języka angielskiego, rytmika i gimnastyka korekcyjna.

Szkoła podstawowa i Gimnazjum

W Gminie funkcjonuje w sumie pięć szkół podstawowych oraz jedno gimnazjum:

- Zespół Edukacyjny w Nowinach Wielkich, składający się ze Szkoły Podstawowej, do której w roku szkolnym 2007/2008 uczęszcza - 144 uczniów, nad którymi pieczę sprawuje 14 nauczycieli oraz Przedszkola Wiejskiego, do którego uczęszcza 49 dzieci i gdzie pracuje 3 nauczycieli.
- Szkoła Podstawowa w Witnicy, do której uczęszcza w tym samym roku szkolnym 550 uczniów, a zatrudnionych jest 47 pedagogów.
- Szkoła Podstawowa w Dąbroszynie, do której w roku szkolnym 2007/2008 uczęszcza - 103 uczniów, nad którymi pieczę sprawuje 13 nauczycieli,
- Szkoła Podstawowa w Kamieniu Wielkim, do której uczęszcza w tym samym roku szkolnym 84 uczniów, a zatrudnionych jest 12 pedagogów.

- Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Sosnach, do której w roku szkolnym 2007/2008 uczęszcza - 48 uczniów, nad którymi pieczę sprawuje 11 nauczycieli,
- Gimnazjum w Witnicy, do którego uczęszcza w tym samym roku szkolnym 568 uczniów, a zatrudnionych jest 40 pedagogów.

We wszystkich szkołach podstawowych w porównaniu z wcześniejszym rokiem szkolnym odnotowano spadek liczby uczniów, co jest efektem niżu demograficznego, który miał miejsce pod koniec lat 90-tych.

Uczniowie gminy Witnica mogą rozwijać swoje uzdolnienia w ramach zajęć pozalekcyjnych w klubach sportowych oraz kołach przedmiotowych i zainteresowań, które zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 14. Zajęcia pozalekcyjne w szkołach w gminie Witnica

Szkoła	Rodzaje zajęć
Szkoła Podstawowa w Nowinach Wielkich	Koło polonistyczne, języka angielskiego, matematyki, historyczne, artystyczno-muzyczne, gazetka „Mały Pitagoras”, Bractwo Rycerzy Pióra oraz Klub Młodego Europejczyka.
Szkoła Podstawowa w Witnicy	Wiele różnego rodzaju pozalekcyjnych zajęć, kół przedmiotowych oraz kół zainteresowań, a także zajęcia wyrównawcze, muzyczne i sportowe.
Szkoła Podstawowa w Kamieniu Wielkim	Koło fotograficzne, redakcyjne gazety szkolnej, przyrodnicze i klub turystyczny, teatralne oraz plastyczne, nauka pływania (na basenie w Myśliborzu), integracyjny zespół taneczny (polsko-romski).
Szkoła Podstawowa w Dąbroszynie	Koło turystyczne, polonistyczne, matematyczno-przyrodnicze, taneczne oraz przyrodnicze + LOP.
Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Sosnach	Koło matematyczne, artystyczne, historyczne, ekologiczne, teatralne oraz harcerstwo.
Gimnazjum w Witnicy	Koło teatralne, matematyczne, humanistyczne, zajęcia plastyczne, zespół wokalny, SKS oraz liga halowa.

Źródło: dane poszczególnych szkół.

W ciągu roku szkolnego organizowanych przez szkoły jest wiele imprez mających charakter edukacyjny i sportowy w tym m.in. Sprzątanie Świata, Andrzejki, Wigilia, Dzień Dziecka, Patronów Szkół, Obchody Rocznic Odzyskania Niepodległości i Uchwalenia Konstytucji 3-go Maja, zabawy, konkursy, festiwale i festyny oraz wiele innych imprez związanych ze świętami państwowymi.

Omawiając temat związany z edukacją warto także spojrzeć na wydatki na oświatę.

Tabela 15. Zestawienie wydatków na oświatę w Gminie w latach 2000-2006

Rok	Wysokość wydatków na oświatę (w zł)	Udział w wydatkach budżetu gminy
2000	6.942.382,00	43,3%
2001	7.114.601,00	37,4%
2002	6.359.578,00	37,4%
2003	7.204.800,00	38,3%
2004	8.506.896,00	42,3%
2005	8.253.228,00	36,5%
2006	8.573.967,46	34,1%

Źródło: Roczne sprawozdania z wykonania wydatków budżetowych.

Z powyższych danych wynika, iż wydatki na oświatę przedstawiają się różnorodnie, jednakże dominuje tutaj tendencja rosnąca. Wraz z wydatkami Gmina na oświatę i wychowanie rosną ogólne wydatki Gminy głównie poprzez realizację nowych inwestycji. Udział wydatków na oświatę w stosunku do ogólnych wydatków budżetu Gminy od 2004 roku sukcesywnie maleje i obecnie stanowi 34% ogólnych wydatków całej Gminy.

Szkoły średnie

Gimnazjaliści kontynuują naukę w szkołach średnich głównie w Witnicy i Gorzowie. Na terenie Gminy znajdują się dwie szkoły średnie:

- Zespół Szkół im. Mikołaja Kopernika w Witnicy, w którego w skład wchodzi Liceum Ogólnokształcące, Technikum Informatyczne oraz Szkoła Zawodowa. Szkołę prowadzi Powiat Gorzowski.
- Zespół Szkół Rolniczych w Kamieniu Małym, w którego w skład wchodzi Szkoła Policealna, Technikum oraz Szkoła Zawodowa. Szkołę od 01.01.2008 r. prowadzić będzie Ministerstwo Rolnictwa.

Sport

Na terenie Gminy działa wiele klubów sportowych. Są to m.in.:

- Czarni - Browar Witnica - jest to klub piłkarski, którego drużyna plasuje się obecnie w IV lidze. Klub dysponuje również sekcjami juniorów i trampkarzy. Klub jest dysponentem nowoczesnego stadionu piłkarskiego, na którym odbywają się treningi oraz mecze. W sezonie zimowym młodzi piłkarze trenują w nowoczesnej hali. Stadion wyposażony jest w kompleks odnowy biologicznej, z którego korzystać mogą również mieszkańcy miasta.

- Uczniowski Klub Sportowy "Witniczanin" – zawodnikami tego klubu są młodzi tenisiści stołowi. Tradycje tenisa stołowego w Witnicy są bardzo bogate i różnorodne w swoim przebiegu. Obecnie klub rozgrywa mecze w IV lidze oraz zrzesza ok. 50 zawodników. Klub uczestniczy w rozgrywkach tenisa stołowego organizowanego przez Lubuski Okręgowy Związek Tenisa Stołowego, a ponadto sam organizuje wiele imprez lokalnych oraz międzynarodowy turniej „Mistrz 3 rakiet”.
- Sekcja "Karate Shotokan" w MDK - to sekcja otwarta dla wszystkich chętnych mieszkańców Miasta. Wyciszenie, równowaga psychiczna i fizyczna, powodują, że klub zdobył sobie trwałe miejsce w świadomości społecznej mieszkańców.
- Sekcja Strzelecka i Sekcja Szachowa przy MDK.
- Uczniowski Klub Sportowy z Nowin Wielkich – klub saneczkarzy, choć niewielki rozmiarami, to pochwalić może się znacznymi osiągnięciami sportowymi: czołowe miejsca w zawodach juniorów, medale mistrzostwa Polski i Europy. Klub dysponuje własnym naturalnym torem saneczkarskim.
- Ludowy Klub Piłkarski "Zew Dąbroszyn" z Dąbroszyna - to działający od kilku lat klub piłkarzy-amatorów, którzy wolne chwile wykorzystują na treningi i mecze.
- Klub Sportowy Spartan Sosny. Klub piłki nożnej prowadzący rozgrywki w klasie B
- Klub Sportowy Nowiny Wielkie. Klub piłki nożnej prowadzący rozgrywki w klasie A.

Kultura

Główną instytucją o charakterze kulturalnym na terenie Gminy jest Miejski Dom Kultury w Witnicy. Jest on organizatorem wielu imprez kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, komercyjnych i impresyjnych. Ponadto Dom Kultury jest organizatorem zajęć poszczególnych sekcji i kół zainteresowań (sekcje: muzyczna połączona z nauką gry na instrumentach, plastyczna, tańca towarzyskiego, tańca break dance i hip-hop, strzelectwa sportowego, karate, rekreacji i sportu, śpiewacza (pieśni ludowych), biegów na orientację oraz szachy i warcaby). Dom Kultury współpracuje również ze szkołami i innymi instytucjami w Gminie. Oprócz organizacji imprez o zasięgu lokalnym i powiatowym, realizowane są także imprezy, które uzyskały dofinansowanie z Unii Europejskiej. W 2007 r. zostały zrealizowane takie cztery imprezy.

W Gminie funkcjonują ponadto świetlice socjoterapeutyczne: w Witnicy, Nowinach Wielkich, Dąbroszynie, Kamieniu Wielkim, Mościcach, Sosnach i Mosinie. Dzieci biorą udział w różnorodnych zajęciach świetlicowych, konkursach plastycznych, zabawach i dyskotekach, otrzymują pomoc przy odrabianiu lekcji także od starszych kolegów

i koleżanek oraz czytają książki. W ramach zajęć w niektórych świetlicach organizowane są próby chórków i zespołów tanecznych. Dzieci chętnie uczestniczą w organizowaniu przedstawień dot. imprez okolicznościowych, turniejów i konkursów plastycznych. W okresie zimowym organizowane są kuligi z ogniskami, zabawy karnawałowe i Mikołajki, natomiast w okresie wiosenno-letnim organizowane są wyjazdy rowerowe do lasu i nad jezioro, gry i zabawy w plenerze i na boisku. W ramach zajęć organizowane są także pogadanki na temat szkodliwości palenia papierosów i picia alkoholu. W miejscowościach Dąbroszyn, Kamień Wielki, Mościce, Nowiny Wielkie, Pyrzany, Białcz działają świetlice środowiskowe, w których zatrudnione są osoby animujące życie społeczno-kulturalne wsi.

W gminie Witnica działa Klub Seniora, którego działalność polega głównie na aktywizacji czasu wolnego dla osób w późniejszym okresie życia. Spotkania przeważnie odbywają się kilka razy w tygodniu a czas tych spotkań jest umilany głównie śpiewem, tańcem i pogawędkami. Organizowane są także specjalne spotkania z okazji świąt okolicznościowych, wyjazdy do szczególnie lubianych miejsc przez członków Klubu.

W gminie Witnica działa ponadto:

- Stowarzyszenie „Wsparcie” – w 2007 r. Stowarzyszenie m.in. zorganizowało letni wypoczynek dla 20 dzieci, zajęcia wspierające rodziny, cykl zajęć warsztatowych dla dzieci i ich rodziców.
- Stowarzyszenie Pomocy Potrzebującym „DAR” – w 2007 r. Stowarzyszenie m. in. wspomogło zabawę karnawałową dla dzieci w Dąbroszynie, było organizatorem sztabu Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.
- Katolickie Stowarzyszenie dla Osób Niepełnosprawnych „Nadzieja” z siedzibą w Witnicy.
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom przy Szkole Podstawowej w Nowinach Wielkich.
- Towarzystwo Przyjaciół Witnicy. Stowarzyszenie regionalistów.
- Stowarzyszenie Educatio Proeuropa Viadrina. Stowarzyszenie kulturalne.
- Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalne Dzieduszyce i Sosen. Stowarzyszenie prowadzi Niepubliczną Szkołę Podstawową w Sosnach.
- Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół im. M. Kopernika w Witnicy.

Na terenie Gminy mieści się także "Park Dinozaurów Nowiny Wielkie", który został zaprojektowany i stworzony tak, aby zainteresować wszystkie odwiedzające go osoby, niezależnie od wieku. Największą atrakcją Parku jest ścieżka edukacyjna z modelami dinozaurów naturalnej wielkości, 700 m ścieżki zostało podzielone na okresy od dewonu (410 mln lat temu) do kredy (65 mln. lat temu). Dinozaury będące w Parku są bardzo dokładnym

odzwierciedleniem żyjących kiedyś gadów. Wykonane zostały przez twórcę Parku p. Krzysztofa Kuchnio, przy współpracy z czołowymi polskimi paleobiologami, w oparciu o naukową literaturę i wieloletnie doświadczenie w tej dziedzinie. Podczas spaceru, w leśnym zaciszu, można spotkać dinozaury różnej wielkości od małych 1 metrowych do 27- metrowego diplodoka. Można dowiedzieć się gdzie i kiedy żyły, czym się żywiły, jak zdobywały pożywienie i jak broniły siebie i swoje potomstwo.

Największą atrakcją turystyczną gminy jest pierwsze w Polsce prywatne ZOO Safari, w którym na powierzchni 20 ha żyje ponad 600 zwierząt. ZOO położone jest w Świerkowie.

Ochrona zdrowia

Ochronę zdrowia należy traktować jako jeden z najważniejszych czynników decydujących o poziomie życia ludności. Wprowadzona reforma służby zdrowia negatywnie wpłynęła głównie na dostępność do usług medycznych mieszkańców wsi.

W Gminie funkcjonuje:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ESKULAP" - Przychodnia Medycyny Rodzinnej,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Przychodnia Medycyny Rodzinnej "MEDICUS" s. c.,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kostrzynie nad Odrą, który posiada gabinety specjalistyczne w Witnicy. Aktualnie prowadzony jest gabinet ginekologiczny, a w przyszłości uruchomione zostaną gabinet okulistyki i chirurgii ogólnej.

Pozostałe usługi medyczne (specjalistyczne oraz szpitalne) świadczone są przez szpitale i prywatne gabinety specjalistyczne w Gorzowie Wlkp. lub Kostrzynie nad Odrą.

Bezpieczeństwo Publiczne

Nad zapewnieniem ładu i porządku publicznego w Gminie Witnica czuwają z ramienia Komendy Powiatowej Policji w Gorzowie Wlkp. policjanci Komisariatu Policji w Witnicy.

Od roku 2003 odnotowywany jest systematyczny spadek ogółu przestępstw i wykroczeń.

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk patologii społecznych, które odciskają piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. To „margines życia społecznego”, który ma wpływ na formowanie się postaw i zachowań mieszkańców gminy Witnica.

Dane zawarte w poniższej tabeli przedstawiają ilość przestępstw z monitorowanych kategorii, zaistniałych na terenie gminy Witnica w latach 2003-2007.

Tabela 16. Liczba przestępstw w gminie Witnica

Rodzaj przestępstwa	2003	2004	2005	2006	do VI.2007
Rozboje, wymuszenia	12	7	4	2	1
Bójki i pobicia	16	14	9	3	4
Przestępstwa narkotykowe	4	42	18	22	15
Kradzieże z włamaniem	132	77	57	55	23
Kradzieże	153	106	69	71	27
Pozostałe	392	268	333	262	189
Ogółem wszystkie przestępstwa	709	514	490	415	259

Źródło: dane statystyczne z Komisariatu Policji w Witnicy.

Według powyższych danych na przestrzeni badanych lat widoczny jest spadek liczby przestępstw.

Według danych Komisariatu Policji w Witnicy, w analizowanym okresie liczba nieletnich sprawców czynów karalnych w latach 2004-2005 oscylowała na podobnym poziomie i wynosiła ok. 40 nieletnich w ciągu roku, natomiast w 2006 spadła do poziomu 17 osób nieletnich. Dominującą kategorią przestępstw popełnianych przez nieletnich były kradzieże. Szczegółowe informacje dot. kategorii przestępstw popełnianych przez nieletnich przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Przestępstwa dokonane przez nieletnich w gminie Witnica

Rodzaj przestępstwa	2004	2005	2006	do VI.2007
Rozboje, wymuszenia	3	1	-	-
Bójki i pobicia	8	2	-	1
Przestępstwa narkotykowe	21	4	-	-
Kradzieże z włamaniem	6	20	5	1
Kradzieże	9	4	2	3
Ogółem wszystkie przestępstwa	54	40	14	18

Źródło: dane statystyczne z Komisariatu Policji w Witnicy.

W pierwszym półroczu 2007 Komisariat Policji odnotował 18 czynów popełnionych przez 26 sprawców nieletnich. Liczba ta jest wyższa od danych dot. całego roku 2006.

Najbardziej zagrożoną miejscowością na terenie Gminy jest Witnica, gdzie zaistniało najwięcej zdarzeń przestępczych. Związane jest to z faktem, iż na terenie tej miejscowości znajduje się większa ilość zakładów pracy, lokali gastronomicznych oraz dyskotek. Właśnie w tych miejscach, mimo objęcia ich służbą obchodową, dochodziło do przypadków zakłóceń ładu i porządku publicznego, zdarzały się też interwencje policyjne.

1.6. Gmina na tle powiatu i województwa

Gmina Witnica należy do województwa lubuskiego i jest jedną z siedmiu gmin powiatu gorzowskiego. W skład powiatu gorzowskiego wchodzi miasto Kostrzyn nad Odrą, gmina miejsko-wiejska Witnica oraz 5 gmin wiejskich. Województwo lubuskie jest jednym z mniejszych polskich regionów, jest także najmniejszym pod względem liczby ludności i najslabiej zaludnionym. Funkcję ośrodków stołecznych w regionie pełnią dwa miasta: Gorzów Wlkp. jest siedzibą administracji rządowej, a Zielona Góra stanowi siedzibę władz samorządowych. Region ma duże znaczenie dla powiązań gospodarczych Polski z pozostałymi krajami Unii Europejskiej, bowiem na lubuskim odcinku polsko-niemieckiej granicy funkcjonuje 8 dużych drogowych przejść granicznych oraz 4 przejścia kolejowe. Stopień urbanizacji województwa nie odbiega od średniej krajowej – około 64% mieszkańców żyje w miastach (według danych z 2005 r.).

Profil społeczno-gospodarczy gminy pozostaje zbliżony do średniej pozostałych gmin powiatu. Porównaniu zostały poddane następujące dane dotyczące struktury użytkowania gruntów, charakteru aktywności gospodarczej mieszkańców, ich struktury wiekowej oraz dochodów i wydatków w porównaniu na jednego mieszkańca.

Na tle kraju jak i sąsiednich regionów, lubuskie wyróżnia się stosunkowo wysokim odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz niskim odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym. Dzięki temu wskaźnik obciążenia ekonomicznego należy do najniższych w kraju, a zważywszy na strukturę ludności może w bliskiej przyszłości ulec dalszej zmianie.

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Witnica przedstawia się nieco odmiennie w porównaniu do średnich danych z sąsiednich gmin powiatu gorzowskiego. W badanej gminie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym należy do jednych z wyższych, natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym na tle sąsiednich gmin należy do

najniższego. Dodatkowo można się spodziewać, iż w najbliższych latach na skutek starzenia się społeczeństwa wzrośnie o kilka procent udział osób w wieku poprodukcyjnym. W porównaniu z województwem lubuskim i całym krajem struktura ta przedstawia się o wiele korzystniej.

Tabela 18. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w powiecie i województwie.

Jednostka administracyjna	wiek przedprodukcyjny	wiek produkcyjny	wiek poprodukcyjny
Miasto Kostrzyn	21,2%	65,7%	13,1%
Gmina Bogdaniec	22,6%	65,3%	12,1%
Gmina Santok	23,2%	65,7%	11,1%
Gmina Deszczno	22,9%	65,5%	11,6%
Gmina Kłodawa	22,5%	67,4%	10,1%
Gmina Lubiszyn	23,2%	63,5%	13,3%
Miasto i Gmina Witnica	23,8%	62,9%	13,3%
powiat gorzowski	22,6%	65,0%	12,4%
województwo lubuskie	20,5%	65,7%	13,8%
Polska	20,1%	64,2%	15,7%

Źródło: GUS 2006.

W województwie lubuskim liczba pracujących osób na 1000 mieszkańców należy do najniższych w kraju, na co niewątpliwie wpływa wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego (15,5% w sierpniu 2007 r.) Ta sytuacja sprawia, iż przeciętne wynagrodzenie wynosi ok. 86% średniej krajowej.

W 2006 r. bezrobocie w Gminie Witnica było wyższe od średniego w całym Powiecie Gorzowskim oraz jednym z wyższych w porównaniu do sąsiednich gmin.

Na koniec sierpnia 2007 r. stopa bezrobocia w województwie lubuskim wynosiła 15,5%, w podregionie gorzowskim – 13,4%, a w powiecie gorzowskim 12,2% i była jedną z niższych w podregionie.

Wskaźnik bezrobocia w poszczególnych gminach w sierpniu 2007 r. przedstawia poniższa tabela.

Pomiędzy niektórymi gminami powiatu zachodzą dosyć istotne różnice w poziomie bezrobocia. W Gminie Witnica wskaźnik bezrobocia jest najwyższy z całego powiatu gorzowskiego. Sytuacja na rynku pracy dużo lepiej wygląda na tle całego województwa lubuskiego, gdzie poziom bezrobocia w sierpniu 2007 roku wynosił 15,5%.

Tabela 19. Poziom bezrobocia gminy Witnica na tle innych gmin powiatu gorzowskiego (stan na koniec sierpnia 2007 r.)

	ogółem	Wskaźnik bezrobocia
Miasto Kostrzyn	432	3,7%
Gmina Bogdaniec	219	5,0%

Gmina Santok	279	5,6%
Gmina Deszczno	275	5,5%
Gmina Kłodawa	241	5,5%
Gmina Lubiszyn	246	5,8%
Miasto i Gmina Witnica	730	8,9%
powiat gorzowski i Miasto Gorzów	6422	5,7% (stopa bezrobocia -12,2%)
podregion gorzowski	19 037	9,6% (stopa bezrobocia -13,4%)

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych 2006.

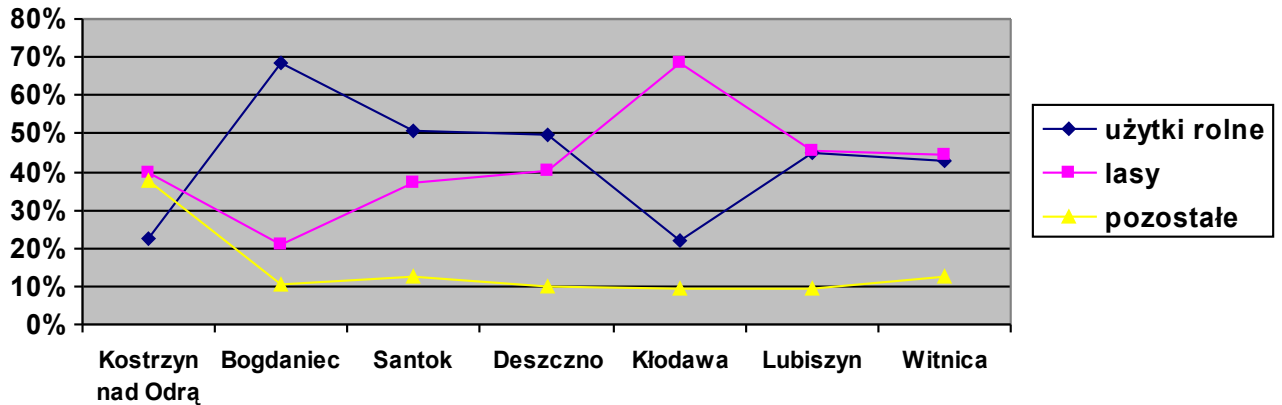
Podobnie dla całego regionu przedstawia się sytuacja z bezrobociem wśród kobiet, gdzie wśród osób bezrobotnych jest niewielka przewaga kobiet. Następne dane, jakie zostały poddane porównaniu, dot. struktury użytków rolnych i lasów.

Rolnictwo województwa lubuskiego charakteryzuje się najmniejszym w kraju udziałem użytków rolnych w powierzchni (około 40%) oraz małym udziałem gospodarstw indywidualnych, które zajmują tylko 61% tego obszaru. Jednakże województwo to charakteryzuje się najwyższym w kraju udziałem lasów (49%) w całkowitej powierzchni (średnio w kraju 29%), które stanowią 7,5% powierzchni obszarów leśnych w skali kraju. Ponadto na terenie województwa lubuskiego znajduje się blisko 600 jezior, a ponad 40% powierzchni stanowią obszary prawnie chronione o szczególnych walorach przyrodniczych, co może stanowić – wraz z zabytkami materialnymi – podstawę do rozwoju turystyki. Na terenie województwa znajdują się dwa parki narodowe: Drawieński i Ujście Warty.

Według poniższego wykresu struktura użytków rolnych w grupach gmin powiatu gorzowskiego przedstawia się podobnie. Gmina Witnica podobnie jak i Gmina Lubiszyn mogłyby być zakwalifikowane do jednej podgrupy, w której w strukturze gruntów użytki rolne oraz lasy i zadrzewienia stanowią po ok. 40%.

Wykres 2. Struktura użytków rolnych i lasów w powiecie gorzowskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDR 2006.

Wielkość PKB na mieszkańca (18,4 tys. zł) plasuje województwo lubuskie poniżej średniej krajowej (86,1%), a jego pozycja w ciągu ostatnich lat uległa pogorszeniu. W strukturze gospodarki rejonu dominują usługi, w tym usługi rynkowe (48,8%) takie jak: handel i naprawy oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność. Pod względem potencjału przemysłowego województwo zalicza się do regionów średnio zindustrializowanych. Przemysł przeszedł restrukturyzację w wyniku procesu prywatyzacji oraz napływu kapitału zagranicznego, głównie niemieckiego, w postaci licznych, lecz relatywnie niewielkich firm. Do relatywnie najważniejszych branż należą pracochłonne: przemysł drzewny, meblarski i papierniczy, wykorzystujące naturalną bazę surowcową regionu.

W województwie lubuskim przeważają firmy małe, zatrudniające do pięciu pracowników, ale jednocześnie udział spółek prawa handlowego jest wyższy od przeciętnej w kraju, co jest przede wszystkim zasługą licznych polsko-niemieckich spółek. Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na mieszkańca na rozwój infrastruktury i budynków nie odbiegają od średniej krajowej.

Strukturę gospodarki narodowej na tle innych gmin powiatu gorzowskiego przedstawia poniższa tabela.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY WITNICA

Tabela 20. Struktura gospodarki narodowej w powiecie gorzowskim

	Ogółem	Rolnictwo	Kopalnictwo	Przetwórstwo przemysłowe	Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	Budownictwo	Handel	Hotele i restauracje	Transport, gospodarka magazynowa	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości i firm	Administracja publiczna	Edukacja	Ochrona zdrowia	Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna
Miasto Kostrzyn	2033 – 100%	1%	0,1%	7,8%	0,1%	7,5%	41,3%	5,5%	5,8%	3,1%	14,1%	0,1%	1,7%	5,2%	6,4%
Gmina Bogdaniec	620 – 100%	9,5%	0,0%	8,7%	0,0%	12,7%	32,2%	3,2%	7,6%	5,2%	8,1%	0,6%	1,6%	2,7%	7,7%
Gmina Santok	566 – 100%	3,7%	0,0%	12,0%	0,4%	11,1%	29,9%	4,6%	8,0%	4,8%	11,7%	0,5%	2,7%	3,2%	7,6%
Gmina Deszczno	687 – 100%	9,6%	0,9%	10,3%	0,1%	12,2%	31,1%	3,9%	8,2%	4,4%	8,4%	0,9%	1,5%	3,1%	5,2%
Gmina Kłodawa	619 – 100%	7,6%	0,2%	10,3%	0,3%	9,4%	27,6%	2,7%	8,6%	4,4%	15,8%	0,5%	2,1%	4,0%	6,5%
Gmina Lubiszyn	462 – 100%	11,7%	0,0%	11,3%	0,4%	10,4%	31,2%	2,6%	8,2%	2,2%	8,7%	0,4%	2,2%	2,8%	8,0%
Miasto i Gmina Witnica	1009 – 100%	4,7%	0,0%	17,0%	0,1%	13,1%	30,9%	2,4%	5,4%	2,7%	10,4%	0,4%	2,2%	4,0%	6,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych, GUS Gorzów Wlkp. 2006.

Według powyższych danych liczba przedsiębiorstw istniejących na terenie gminy Witnica jest jedną z większych w powiecie. Struktura gospodarki narodowej przedstawia się podobnie jak w pozostałych gminach. Gmina Witnica na tle sąsiednich gmin charakteryzuje się wysokim udziałem przedsiębiorstw z działu przetwórstwa przemysłowego, budownictwa i handlu.

Tabela 21. Struktura dochodów i wydatków w poszczególnych gminach powiatu gorzowskiego

	Dochody na 1go mieszkańca			Wydatki na 1go mieszkańca		
	Ogółem	Dochody własne	Dochody własne – dochody podatkowe	Ogółem	Na oświatę i wychowanie	Na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego
Miasto Kostrzyn nad Odrą	2 261,44 zł	1 445,86 zł	501,59 zł	2 330,69 zł	668,84 zł	301,82 zł
Gmina Bogdaniec	2 411,06 zł	745,88 zł	282,13 zł	2 708,75 zł	1 473,53 zł	22,48 zł
Gmina Santok	2 080,10 zł	769,32 zł	354,86 zł	2 257,48 zł	958,91 zł	108,46 zł
Gmina Deszczno	1 987,83 zł	776,48 zł	347,19 zł	1 955,32 zł	776,35 zł	13,70 zł
Gmina Kłodawa	2 682,34 zł	1 286,37 zł	587,87 zł	2 954,53 zł	978,12 zł	72,53 zł
Gmina Lubiszyn	2 076,94 zł	883,11 zł	412,16 zł	2 239,59 zł	680,42 zł	72,89 zł
Miasto i Gmina Witnica	1 876,29 zł	727,07 zł	311,81 zł	1 930,12 zł	658,47 zł	80,85 zł
Powiat gorzowski	2 169,57 zł	1 003,99 zł	406,10 zł	2 289,05 zł	825,48 zł	128,56 zł
Woj. lubuskie – gminy miejsko- wiejskie	2 269,69 zł	1 083,19 zł	396,92 zł	2 407,97 zł	791,84 zł	81,68 zł

Źródł : opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych, GUS Gorzów Wlkp. 2006.

Według danych GUS w 2006 r. porównując dochody i wydatki gmin na jednego mieszkańca, w gminie Witnica należą one do jednych z niższych. Dodatkowo jedynie Gmina Deszczno nie posiadała w 2006 r. deficytu budżetowego.

2. Analiza głównych problemów społecznych

2.1. Pomoc społeczna w aspekcie występujących problemów społecznych

Codziennemu życiu towarzyszą liczne problemy, które swoim zasięgiem obejmują coraz większą grupę ludzi i coraz młodsze pokolenie. Zmuszają one część społeczności do szukania różnych form pomocy, w tym korzystania z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który realizuje w imieniu Gminy zadania z zakresu pomocy społecznej określonej w ustawie oraz statucie M-GOPS.

Celem działania Ośrodka jest rozpoznawanie i zaspakajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin wymagających pomocy, organizowanie wynikających z tego rozpoznania zadań, a także inspirowanie działalności innych sił społecznych, działających w sferze pomocy społecznej w celu doprowadzenia do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Panujące wysokie bezrobocie na terenie gminy Witnica negatywnie wpływa na sytuację materialną i zdrowotną rodzin. Rodziny, które wkroczyły w strefę niedostatku i ubóstwa, nie są w stanie własnymi siłami zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych. Nie mogą znaleźć zatrudnienia. Przedłużający się okres pozostawania bez pracy powoduje, że w przypadku choroby lub niepełnosprawności, brak jest uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego tj. do rent inwalidzkich.

Liczbę osób i rodzin korzystających z Miejsko-Gminnego Ośrodka w latach 2004-007 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Liczba osób korzystająca z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2004–2007

Rok	2004	2005	2006	I półrocze 2007
Liczba osób	1949	3011	2534	1627
Liczba rodzin	1099	1492	1691	987
Liczba rodzin na wsi	443	846	1097	*
Liczba osób w rodzinach	5852	8054	7979	5172

* brak danych

Źródło: opracowanie na podstawie danych z M-GOPS w Witnicy.

Na dzień 31.12.2006 r. pomoc z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej otrzymało 60,7% ogółu mieszkańców, mniej o ok. 1% niż w roku 2005. Natomiast liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka w 2006 r. zmalała o 16% w porównaniu do roku wcześniejszego, jednakże liczba rodzin z terenów wiejskich w tym okresie wzrosła o ponad 13%. Należy zatem stwierdzić, że sytuacja materialno – bytowa społeczeństwa

zamieszkującego jedynie tereny miejskie w minimalnym stopniu ulega poprawie. W pierwszym półroczu 2007 r. liczba osób korzystających z pomocy wynosiła już 64% ogólnej liczby osób, które korzystały z pomocy w całym 2006 r.

Jak pokazuje powyższa tabela, liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega zmianom. Wynika to nie zawsze ze skali pojawiających się problemów społecznych, ale przede wszystkim z ubóstwa. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny.

Od 1 października 2006 roku kryterium to jest na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio 461 zł) i 351 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 316 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa. W 2005 r. nieznacznie spadła liczba osób uprawnionych do świadczeń przyznawanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z tytułu ubóstwa (patrz tabela nr 23). Znaczna różnica, która jest widoczna w 2006 r. w ilości osób korzystających z pomocy wynika z uruchomienia Programu rządowego „Posiłek”, który podwyższa kryterium dochodowe dla rodzin i osób samotnie gospodarujących do 150% kryterium ustawowego. Stąd też więcej osób wcześniej nie korzystających z pomocy nabyło takie uprawnienie.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Powody udzielenia pomocy społecznej na terenie gminy Witnica przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Powody przyznania pomocy

Powód trudnej sytuacji życiowej	2004		2005		2006	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	849	4 651	763	3 748	1084	6 012

Potrzeby ochrony macierzyństwa	39	138	31	171	39	194
Bezrobocie	427	2 088	502	2 601	639	3 061
Niepełnosprawność	48	154	54	233	207	789
Długotrwała lub ciężka choroba	102	409	214	744	125	392
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	179	902	239	1 322	173	851
w tym rodziny niepełne	41	181	61	285	59	206
rodziny wielodzietne	93	511	128	759	74	456
Przemoc w rodzinie	-	-	-	-	3	13
Alkoholizm	38	203	51	203	48	195
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	4	19	4	7	3	7
Zdarzenia losowe	-	-	1	4	-	-
Sytuacja kryzysowa	-	-	-	-	-	-

Źródło: opracowanie na podstawie danych z M-GOPS w Witnicy.

Według powyższych danych głównym powodem przyznania pomocy społecznej jest przede wszystkim ubóstwo i bezrobocie. Brak zatrudnienia, które nie jest tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, przez co jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą się kolejne takie jak frustracje, izolacje czy bezradność życiowa. Równie ważnymi powodami przyznawania pomocy są bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego i długotrwała lub ciężka choroba.

Na realizację przyznawania i wydawania zasiłków celowych Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej otrzymuje środki finansowe z budżetu gminy, które przeznacza się m.in. na częściowe pokrycie kosztów leczenia i zakup leków, dożywianie uczniów, dofinansowanie zakupu opału i odzieży oraz niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych napraw i remontów w mieszkaniu a także kosztów pogrzebu. W 2006 r. z zasiłków stałych skorzystało 110 rodzin (w 2005 r. – 99), z celowych 1319 rodzin (w 2005 r. – 1348), z zasiłków okresowych natomiast 394 rodzin (w 2005 r. – 371).

Tabela 24. Typy rodzin objętych pomocą społeczną

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH DLA GMINY WITNICA

Liczba rodzin	2004		2005		2006	
	ogółem	na wsi	ogółem	na wsi	ogółem	Na wsi
Rodziny Ogółem	1210	505	1593	919	1752	1136
O liczbie osób 1	36	17	42	17	52	21
2	68	42	84	46	101	53
3	121	33	147	51	153	67
4	417	114	537	228	549	301
5	432	234	571	408	577	453
6 i więcej	136	65	212	169	320	241
W tym rodziny z dziećmi	1029	378	1351	714	1369	703
O liczbie dzieci 1	56	21	97	42	102	38
2	246	74	316	235	328	197
3	334	105	436	124	436	124
4	215	96	361	231	368	249
5	59	18	59	18	61	37
6	93	45	56	45	48	39
7	26	19	26	19	26	19
Rodziny Niepełne Ogółem	41	23	61	35	59	17
O liczbie dzieci 1	17	8	23	14	23	9
2	11	6	18	9	17	8
3	8	6	15	9	14	0
4 i więcej	5	3	5	3	5	0
Rodziny Emerytów i Rencistów	29	16	31	16	52	27
O liczbie osób 1	14	8	16	8	17	11
2	7	2	6	2	16	7
3	3	2	3	2	11	4
4 i więcej	5	4	6	4	8	5

Źródło: opracowanie na podstawie danych z M-GOPS w Witnicy.

Analizując kategorie rodzin, które zostały objęte pomocą społeczną, w trzech ostatnich latach można zauważyć wzrost ich liczby, który w 2006 r. w porównaniu do roku 2004 wzrósł o ok. 45%. Udział rodzin z terenów wiejskich w badanym okresie także rósł, w strukturze w 2004 r. stanowił 42% ogółu, natomiast w 2006 r. ok. 65%. Wzrost liczby rodzin na terenach wiejskich może świadczyć o pogarszającej się sytuacji na tych terenach, brakiem pracy, gorszym dostępem do świadczeń medycznych oraz brakiem odpowiedniej infrastruktury na wsiach. W strukturze ogólnej liczby rodzin nadal dominują rodziny o liczbie osób w gospodarstwie domowym 4 i 5. Rodziny o tych liczbach osób stanowią ok. 64% ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej a wśród tych rodzin aż 67% mieszka na terenach wiejskich. Wśród rodzin z dziećmi dominują rodziny z 2, 3 i 4 dziećmi, stanowią oni w sumie 83% ogólnej liczby rodzin z dziećmi. Natomiast w badanym okresie wśród rodzin z liczbą dzieci powyżej 4 (rodziny wielodzietne) zauważyć można spadek ich liczby. W 2004 r. udział tych rodzin w ogólnej strukturze rodzin z dziećmi wynosił 14,7% a w roku 2006 zaledwie 8%. Wśród ogólnej liczby rodzin, obecnie 3,4% stanowią rodziny niepełne, rodziny emerytów i rencistów stanowią natomiast 3,0% ogółu rodzin.

Wszystkie działania podejmowane przez pracowników Ośrodka mają na celu niesienie pomocy rodzinom w ich trudnych sytuacjach życiowych a przyznana pomoc powinna umożliwić im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Na terenie Gminy corocznie realizowany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, za opracowanie i realizację którego odpowiedzialna jest Miejsko-Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wraz z Pełnomocnikiem Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Na terenie Gminy aktywnie działają także stowarzyszenia. Jednym z nich jest Stowarzyszenie „Wsparcie”, które swoją działalność rozpoczęło na początku 2006 r. Celem niniejszego Stowarzyszenia jest organizowanie i prowadzenie działalności mierzącej m. in. do niesienia wsparcia osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, a w szczególności: ubogim, bezdomnym, bezrobotnym, niepełnosprawnym, samotnym matkom, dzieciom i młodzieży z rodzin niewydolnych wychowawczo i zagrożonych patologiami społecznymi, osobom i rodzinom znajdującym się w różnych sytuacjach kryzysowych. Aktualnie Stowarzyszenie realizuje kilka projektów:

- „Pomoc rodzinom gminy Witnica w trudnej sytuacji życiowej” – projekt prowadzony był w ramach trójporozumienia Bank żywności – M-GOPS Witnica – Stowarzyszenie „Wsparcie”,
- spotkania edukacyjne, wykłady, warsztaty,
- „Spełnienie marzeń dzieci o letnich wakacjach” - organizowanie wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych z terenów wiejskich,
- zajęcia terapeutyczne dla dzieci z problemami emocjonalnymi,

Ponadto w 2007 roku Stowarzyszenie wspólnie z Pełnomocnikiem ds. Osób Niepełnosprawnych, który był inicjatorem projektu „Pomoc dla Krzysia” zbiera środki na zakup schodolazu dla dziecka z porażeniem mózgowym.

Kolejnym Stowarzyszeniem działającym na terenie Gminy jest Stowarzyszenie Pomocy Potrzebującym „DAR”. Stowarzyszenie zajmuje się m. in. niesieniem pomocy społecznej osobom i rodzinom w trudnej sytuacji życiowej, wyrównywaniem szans tych osób oraz rodzin, aktywizowaniem osób ubogich i niezaradnych do pomocy innym potrzebujący oraz osobom niepełnosprawnym w przełamywaniu barier architektonicznych i administracyjnych.

Zadania pomocy społecznej są podzielone na zadania własne gminy i zadania zlecone gminie. Koszt wykonywania zadań własnych pokrywany jest z budżetu gminy, natomiast koszt zadań zleconych gminie pokrywany jest z dotacji celowej budżetu wojewody.

Strukturę wydatków w latach 2004-2006 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 25. Udzielone świadczenia wg zadań Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Wydatki M-GOPS	2004	2005	2006
1. Zadania zlecone			
Zasiłki razem	377 299 zł	361 907 zł	555 943 zł
2. Zadania własne			
Zasiłki okresowe razem	618 036 zł	780 659 zł	898 025 zł
3. Świadczenia rodzinne	2 077 379 zł	3 388 179 zł	3 979 839 zł
Całkowite wydatki	3 668 549 zł	5 232 003 zł	6 345 057 zł
Procentowy udział w wydatkach gminy	20,5%	24,7%	27,2%

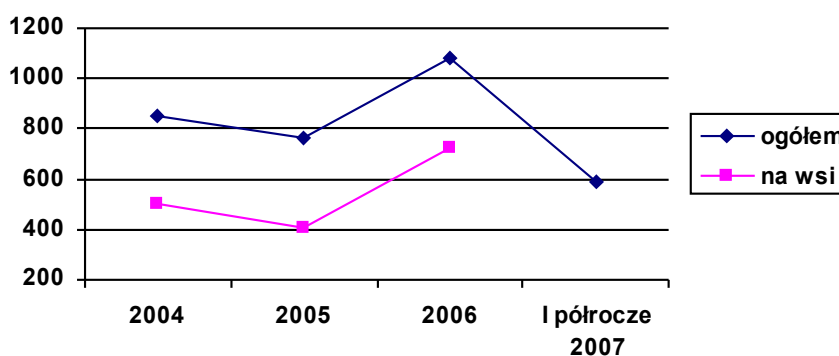
Źródło: dane M-GOPS w Witnicy.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w Gminie, należy zauważyć, iż nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin z roku na rok rosną. Taki stan rzeczy jest efektem wprowadzenia zmian ustawowych czyniących ośrodek dysponentem środków na świadczenia rodzinne, które – co potwierdzają powyżej przedstawione dane – stanowią niebagatelną pozycję w jego budżecie.

2.2. Ubóstwo

Brak wystarczających środków do życia staje się znaczącym zjawiskiem społecznym na terenie gminy Witnica. Z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu ubóstwa w 2006 r. skorzystały 1084 rodziny, w tym 722 na wsi. W porównaniu do roku wcześniejszego ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy z tego powodu wzrosła o 42%, przez co dotknęła dużej liczby mieszkańców Gminy korzystających z pomocy społecznej (46% mieszkańców gminy Witnica).

Wykres 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa

Źródło: opracowanie na podstawie danych M-GOPS w Witnicy.

W 2006 r. nastąpił drastyczny wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy Ośrodka z powodu ubóstwa. Było to spowodowane uruchomieniem Programu rządowego „Posiłek”, który podwyższył kryterium dochodowe dla rodzin i osób samotnie gospodarujących do 150% kryterium ustawowego. W pierwszym półroczu 2007 r. liczba osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa stanowiła 54% osób w porównaniu z rokiem 2006, co nie stanowi jeszcze odzwierciedlenia tej liczby w roku 2007, bowiem do końca roku liczba ta z pewnością jeszcze ulegnie zmianie.

Ponieważ ubóstwo jest spowodowane różnymi czynnikami np. bezrobociem, bezradnością w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego czy alkoholizmem członka rodziny, nie zawsze jest główną przyczyną przyznania pomocy.

Zasiłki z pomocy społecznej są świadczeniami pieniężnymi skierowanymi do rodzin i przyznawane są po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, ustaleniu oczekiwań co do potrzeby, którą należy zaspokoić i zależą od możliwości finansowych Ośrodka. W przypadku ustalenia, że przyznana pomoc przeznaczona będzie niezgodnie z jej przeznaczeniem, pracownik socjalny zmienia formę pomocy z pieniężnej na pomoc w naturze. Sam dokonuje zakupu opału, żywności bądź odzieży.

Przy Ośrodku do lipca 2006 r. działało Centrum Usług Socjalnych, którego zadaniem było umożliwienie bytowania osobom i rodzinom w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także w miarę możliwości miało wpływ na ich życiowe usamodzielnianie się. W 2005 r. w ramach Centrum zostało zatrudnionych na terenie Gminy w sumie 97 osób. Ponadto w czerwcu 2006 r. uruchomiono program prac społecznie użytecznych, z tej formy pomocy skorzystało w sumie 208 osób.

Jednym z widocznych przejawów ubożenia społeczeństwa jest problem niedożywionych dzieci. Niektóre rodziny same zgłaszają wnioski do M-GOPS o dożywianie dzieci lub też informacja o takiej potrzebie pochodzi z placówki oświatowej. W gminie Witnica realizowany jest rządowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem programu jest ograniczenie zjawiska głodu i niedożywienia w szczególności wśród dzieci i młodzieży. W roku 2006 wydano posiłki dla ogółem 980 rodzin, z czego dla 256 rodzin otrzymało posiłek w szkole. Liczbę dzieci korzystających z darmowych posiłków w szkołach na terenie gminy Witnica przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Liczba dzieci korzystających z darmowych posiłków

Rok	2004	2005	2006	I półrocze 2007 r.
Liczba dzieci	354	391	360	327

Liczba rodzin	226	299	256	180
Miasto	*	121	55	*
Wieś	*	178	201	*
Liczba osób w rodzinach	1 189	1 534	970	894
Liczba posiłków	69 336	66 030	63 440	58 461
Łączna kwota	115 392 zł	88 895 zł	122 436 zł	91 149 zł

*- brak danych. Źródło: dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

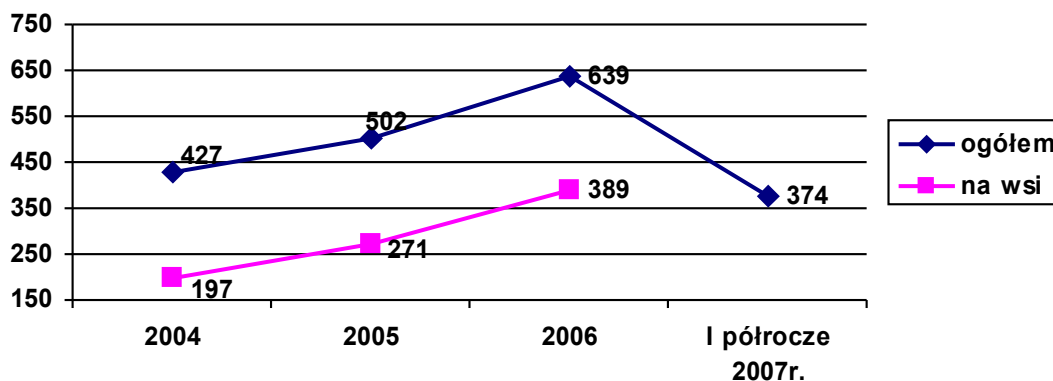
Według powyższych danych z roku na rok rośnie kwota świadczeń. Jest to spowodowane głównie wzrostem cen produktów oraz ogólnego kosztu jednego posiłku. Dlatego też w 2006 r. spadkowi ilości dzieci, którym przyznano posiłki, towarzyszy wzrost łącznej kwoty świadczeń. W pierwszym półroczu 2007 r. wydano w sumie ponad 58 tys. posiłków, co stanowi 92% wszystkich posiłków wydanych w 2006 r.

2.3. Bezrobocie

Równowaga lokalnego rynku pracy to jeden z najważniejszych celów polityki rozwoju społeczno-gospodarczej każdego miasta i gminy, tak w wymiarze czasu bieżącego jak i wymiarze wielu lat.

Wśród wszystkich problemów społecznych występujących w obecnej polskiej rzeczywistości, bezrobocie wydaje się być jednym z ważniejszych. Nie inaczej jest na terenie gminy Witnica. Bezrobocie dotyka dużej liczby mieszkańców Gminy korzystających z pomocy społecznej (23% mieszkańców Gminy).

Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych M-GOPS w Witnicy.

Według powyższych danych z roku na rok rośnie liczba rodzin jak i osób korzystających z tego powodu z pomocy społecznej. Nadal także wśród tych osób dominują mieszkańcy terenów wiejskich, którzy w 2006 r. stanowili ok. 61% ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. Liczba osób z terenów wiejskich od roku 2004 wzrosła prawie o 100%, natomiast ogólna liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia o ok. 50%.

Pomocą dla osób bezrobotnych z terenu Gminy zajmuje się głównie Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie – Filia w Witnicy. Działania te wspierane są również przez Urząd Miasta i Gminy w Witnicy oraz Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

W powiecie gorzowskim (bez Miasta Gorzowa) na koniec sierpnia 2007 r. stopa bezrobocia wynosiła 7,9% i w porównaniu do sierpnia 2006 roku była o 2,8% niższa. W województwie lubuskim wynosiła natomiast 15,5% (w porównaniu z sierpniem 2006 r. była niższa o 5,2%).

Bezrobocie często jest przyczyną izolacji społecznej, powoduje obniżenie poczucia własnej wartości a także utraty autorytetu w rodzinie. Stres i utrata stabilizacji powodują często niemożność podejmowania racjonalnych a niekiedy jakichkolwiek decyzji. Pojawia się wtedy apatia i zniechęcenie a także na niepokojącą skalę degradacja dużych grup społecznych i to nie tylko bezrobotnych, ale także ich rodzin. Zdarza się, że długotrwałym bezrobociem objęci są wszyscy dorośli członkowie rodziny. W rodzinach takich występują często dodatkowe problemy takie jak nieumiejętność przystosowania się do zmieniających się zasad funkcjonowania na rynku pracy, bierność i towarzyszące często tym zjawiskom patologie, głównie nadużywanie alkoholu.

Dzieci pochodzące z rodzin, w których rodzice są osobami bezrobotnymi, odczuwając własną sytuację materialną jako gorszą, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Zawęża się krąg wspólnych zainteresowań rówieśniczych, dzieci przestają być zapraszane do wspólnej nauki i zabawy. Zdarza się także, że jednocześnie z odrzuceniem przez rówieśników z powodu trudnej sytuacji materialnej rodziny, dzieci popadają w sytuacje konfliktowe w szkole z wychowawcami i nauczycielami. Odbija się to wszystko bardzo silnie na postawach dzieci i młodzieży, na ich zachowaniu oraz wartościowaniu zjawisk i osób. Skutkiem bezrobocia w rodzinie jest także osłabienie autorytetu rodziców. W opinii dzieci, zwłaszcza nastolatków, taka sytuacja jest przejawem braku zaradności, nieumiejętności dostosowania się do nowej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej czy życiowego

nieudacznictwa. Powoduje to zachwianie systemu wartości młodego pokolenia i obniżenie w hierarchii takich wartości jak wykształcenie, uczciwa praca czy solidarność.

Rodziny, w których żyją osoby bezrobotne, szczególnie długotrwale pozostające bez prawa do zasiłku, z konieczności stają się klientami pomocy społecznej.

Według danych Filii Powiatowego Urzędu Pracy w Witnicy na dzień 31.12.2006 r. zarejestrowanych było 905 osób bezrobotnych, w tym 526 kobiet. Z roku na rok zauważalny jest spadek bezrobocia, spada także liczba bezrobotnych kobiet, jednakże rośnie udział kobiet bezrobotnych w stosunku do liczby mężczyzn. Spada także liczba osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi, jednakże ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych utrzymuje się na podobnym poziomie.

Bezrobocie w gminie Witnica przedstawia następująca tabela.

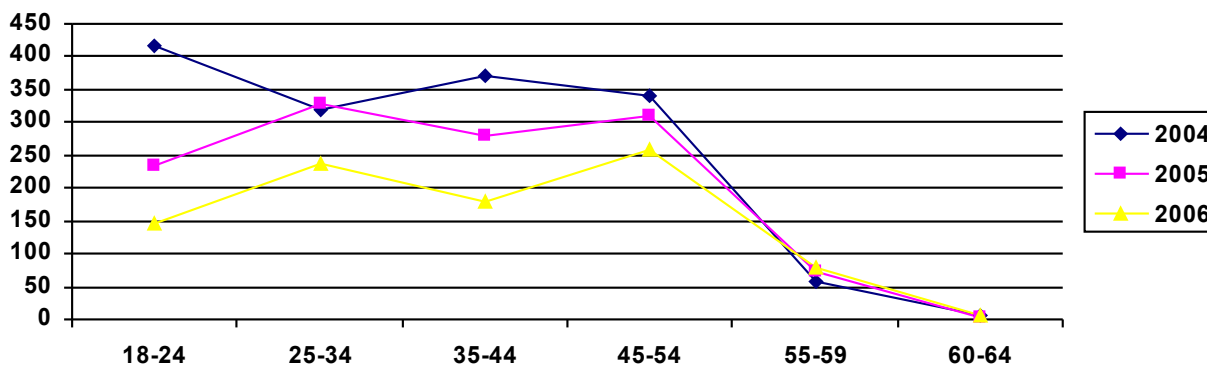
Tabela 27. Wskaźnik bezrobocia w Gminie w latach 2002-2006

stan na grudzień	2002	2003	2004	2005	2006
ogółem	1656	1587	1510	1227	905
w tym kobiet	864	819	790	697	526
% do ogółu w gminie	52,17%	51,61%	52,32%	56,81%	58,12%
zamieszkali na wsi	756	709	696	551	414
% do ogółu w gminie	45,65%	44,67%	46,09%	44,91%	45,74%
powiat gorzowski -stopa bezrobocia	19,0%	18,4%	17,5%	15,1%	9,3%
woj. lubuskie –stopa bezrobocia	26,9%	26,0%	25,8%	23,3%	19,3%

Źródło: PUP w Gorzowie – Filia w Witnicy, dane za lata 2002-2006.

W Gminie jak i w Powiecie utrzymuje się tendencja spadkowa liczby osób bezrobotnych. Duży wpływ na tą sytuację miało przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, otwarcie nowych zagranicznych rynków pracy oraz wzrost gospodarczy kraju.

Wykres 5. Osoby bezrobotne według wieku

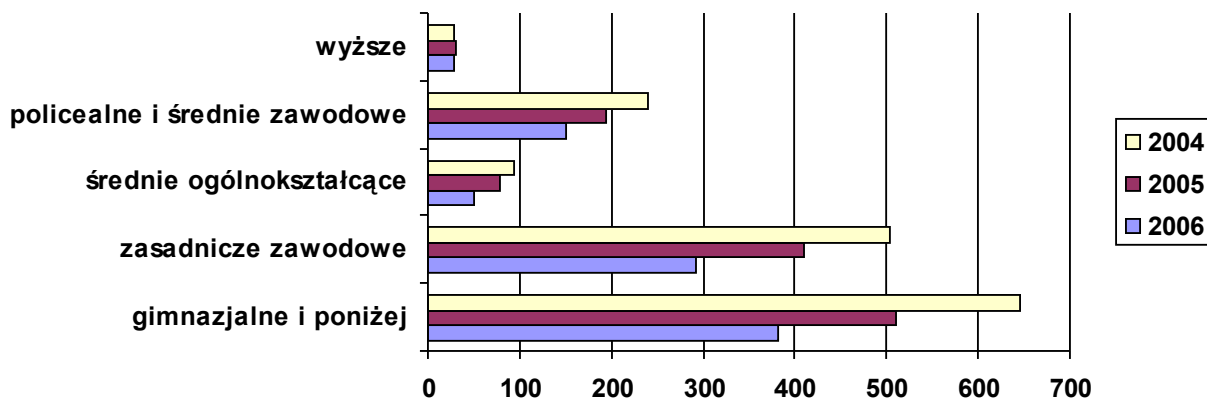

Źródło: opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Gorzowie, Filia w Witnicy.

Największe zróżnicowanie bezrobocia występuje w podziale na grupy wiekowe. Według powyższych danych z końcem 2006 roku w grupie bezrobotnych najwięcej było ludzi młodych do 34 roku życia. Jako główne powody wysokiego bezrobocia ludzi młodych wymienia się przede wszystkim wyż demograficzny, brak doświadczenia zawodowego oraz duże skłonności młodych osób do zmiany pracodawcy. Dane te są porównywalne z sytuacją w kraju, gdzie według Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2006 r. stopa bezrobocia w tej grupie wiekowej wyniosła 44,7%. W badanym okresie pozytywnym zjawiskiem jest znaczny spadek bezrobocia wśród ludzi do 24 roku życia o ok. 2/3. Niepokojąca jest nieco większa i posiadająca niewielkie szanse na zmianę swej sytuacji życiowej, grupa osób bezrobotnych, które przekroczyły 45 rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już „niemobilnym” zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe, przy czym grupa takich osób w wieku 55 lat i więcej jest niewielka. Jest to efektem głównie wcześniejszego wycofywania się z rynku pracy (przechodzenie na wcześniejsze emerytury oraz świadczenia przedemerytalne).

Podobnie wysokie zróżnicowanie bezrobocia występuje w przypadku poziomu wykształcenia osób bezrobotnych.

Wykres 6. Bezrobotni według wykształcenia

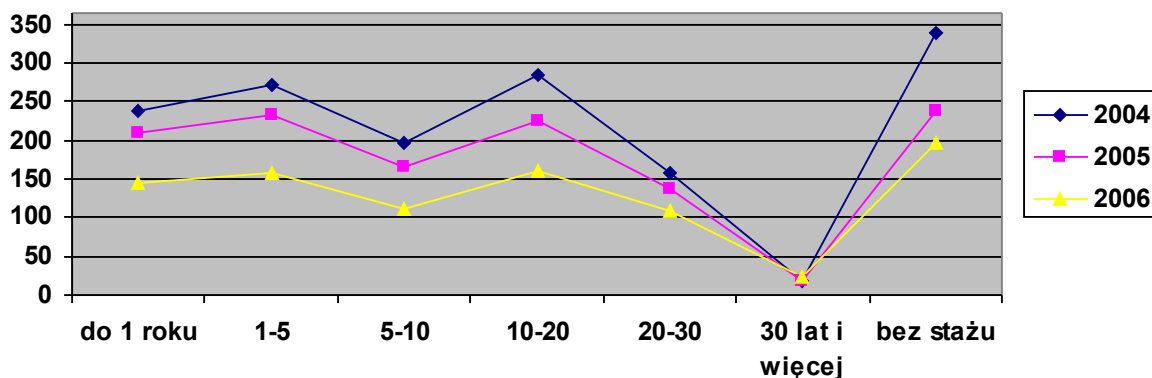

Źródło: opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Gorzowie, Filia w Witnicy.

Ważnym wyznacznikiem pozycji, czy też powodzenia na rynku pracy jest poziom wykształcenia. Obserwowane w ostatnich latach podnoszenie się poziomu wykształcenia społeczeństwa związane jest przede wszystkim ze wzrostem aspiracji edukacyjnych młodych ludzi. W dużo niższym stopniu wynika on z podwyższania kwalifikacji przez osoby znajdujące się już na rynku pracy. Według powyższych danych z końcem 2006 roku zdecydowanie najlepszą sytuację na rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym (tych osób w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej – 29 osób). Jednakże mimo to, liczba osób w tej grupie utrzymuje się na podobnym poziomie. Według danych GUS w skali całego kraju widoczny jest systematyczny wzrost stopy bezrobocia w tej grupie osób. Wraz ze zmniejszaniem się poziomu wykształcenia, a tym samym kwalifikacji zawodowych, zwiększa się liczba osób bezrobotnych. Najwięcej bezrobotnych występuje wśród osób z wykształceniem najniższym (gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym oraz zasadniczym zawodowym). Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, iż w grupach tych w badanym okresie odnotowano systematyczny spadek osób bezrobotnych, w badanym okresie wyniósł on odpowiednio 40,8% oraz 41,8%.

Zestawiając te fakty z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcenie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

Wykres 7. Bezrobotni wg stażu pracy

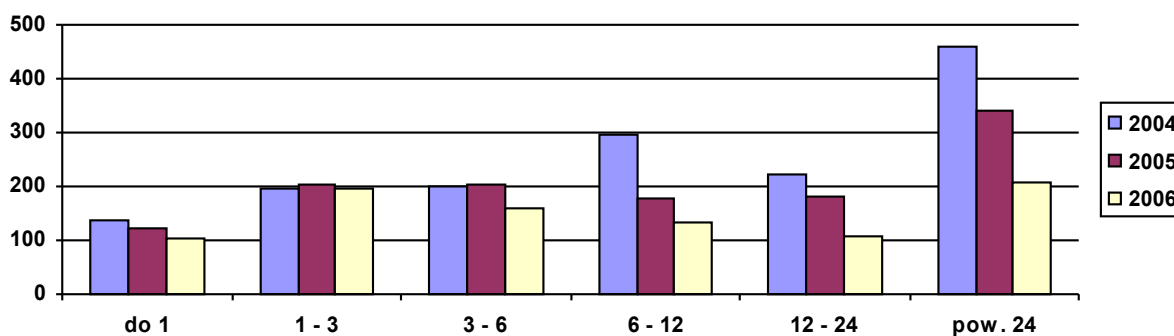

Źródło: opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Gorzowie, Filia w Witnicy.

Najliczniej reprezentowaną grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby z krótkim stażem pracy do 5 lat oraz osoby nie posiadające żadnego stażu pracy czyli absolwenci bądź osoby nigdy nie pracujące. Najmniej bezrobotnych zanotowano w grupie osób legitymujących się stażem 30-letnim i dłuższym. Dane te wskazują najprawdopodobniej to, iż osoby te w większości nabyły już uprawnienia emerytalne bądź też prawo do świadczeń przedemerytalnych.

Można więc zaryzykować stwierdzeniem, że im dłuższy jest staż pracy, tym mniej jest osób pozostających bez pracy. Taki stan rzeczy utrudnia rozpoczęcie kariery zawodowej osobom młodym, które kończą naukę, szukają pierwszej pracy i dotychczas nie miały okazji zdobyć doświadczenia zawodowego.

Wykres 8. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy (w miesiącach)

Źródło: opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Gorzowie, Filia w Witnicy.

Według danych Urzędu Pracy w grudniu 2006 r. było 585 osób długotrwale bezrobotnych. Zbiorowość ta stanowiła 64,6% ogólnej liczby bezrobotnych. Liczba osób długotrwale bezrobotnych zmniejszyła się w porównaniu do roku wcześniejszego o ok. 30%. Wśród osób bezrobotnych według czasu pozostawienia bez pracy na tym samym poziomie utrzymuje się grupa osób bezrobotnych poszukujących pracy do 3 miesięcy. Wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych jest negatywnym zjawiskiem występującym na polskim rynku pracy. Osoby poszukujące pracy dłużej niż 12 miesięcy zagrożone są trwałym wykluczeniem z rynku pracy. Najczęściej są to osoby o najniższych kwalifikacjach zawodowych, które z upływem czasu ulegają bardzo szybkiej dezaktualizacji. Z drugiej strony, osoby takie są zazwyczaj beneficjentami pomocy społecznej. Długotrwale pozostawanie bez pracy wiąże się z utratą (po 12 miesiącach) prawa do zasiłku dla bezrobotnych a tym samym ważnego źródła dochodu tych osób.

Tabela 28. Liczba bezrobotnych z prawem i bez prawa do zasiłku w latach 2001-2006

stan na grudzień	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Liczba bezrobotnych:	1549	1656	1587	1510	1227	905
z prawem do zasiłku	203	331	256	211	147	104
Udział % osób z prawem do zasiłku do ogółu	13,1%	20,0%	16,1%	14,0%	12,0%	11,5%

Źródło: opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Gorzowie, Filia w Witnicy.

Powyższe dane wskazują na tendencję spadkową od 2003 r. w nielicznym gronie osób bezrobotnych zarejestrowanych z prawem do zasiłku. W 2002 r. udział tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych stanowił 20% a na koniec 2006 r. jedynie 11,5%.

Analiza liczby bezrobotnych oraz stopy bezrobocia w 2006 roku, wyliczonej jako stosunek liczby bezrobotnych do osób czynnych zawodowo pozwala na wysunięcie następujących wniosków:

- Liczba bezrobotnych pod koniec 2006 roku w gminie Witnica wynosiła 905 osób, co stanowi 18,1% bezrobotnych powiatu gorzowskiego. Dominującą grupę stanowiły, podobnie jak i w całej Polsce, kobiety (58,1% ogółu bezrobotnych).
- Procentowy udział długotrwale bezrobotnych kształtował się w gminie Witnica na poziomie 65,1% ogółu bezrobotnych i był najwyższy w całym powiecie gorzowskim. W powiecie odsetek ten wyniósł 48,4%. Jest to zjawisko bardzo niepokojące, które w konsekwencji przynosi pozbawienia prawa do zasiłku i pauperyzację społeczeństwa.

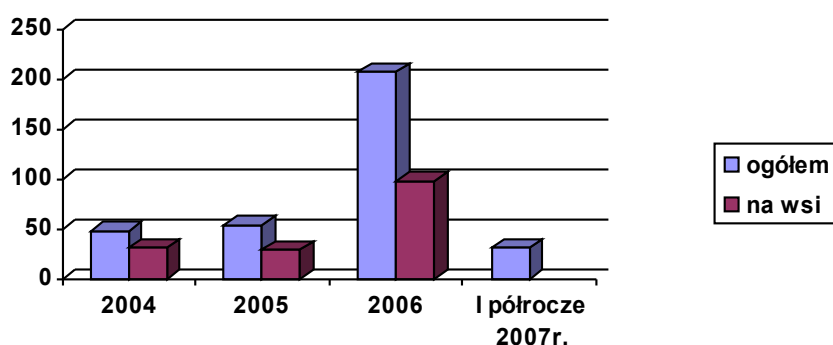
2.4. Niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba

Poza zasiłkami, pomocą w naturze i pracą socjalną, Ośrodek świadczy także pomoc w formie usług opiekuńczych. Ta forma pomocy jest kierowana właśnie do osób chorych, samotnych i niepełnosprawnych, które z powodu wieku lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych. W 2006 r. objęto nią 17 osób, w 2005 r. było objętych tą pomocą 19 osób.

W przypadku braku możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania jest udzielana pomoc w formie pomocy sąsiedzkiej, którą świadczą osoby na podstawie umowy sporządzanej w Ośrodku. Podobnie jak w 2005 r. tak i w 2006 r. pomocą taką było objętych 16 osób.

W 2006 r. z pomocy M-GOPS z powodu niepełnosprawności skorzystało 207 rodzin, natomiast z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 125 rodzin.

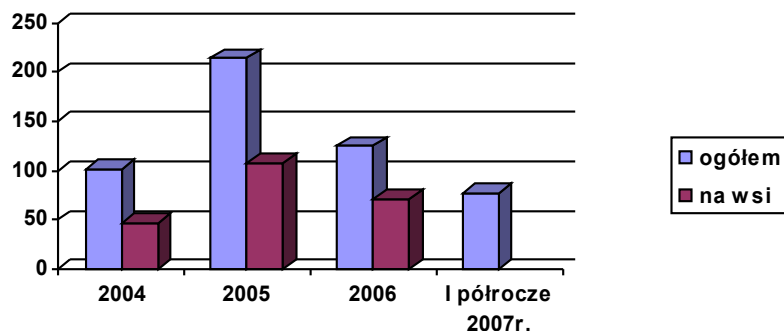
Wykres 9. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności

Źródło: opracowanie na podstawie danych M-GOPS w Witnicy.

W badanym okresie 2004-2007 znacznie wzrosła liczba osób korzystających z pomocy Ośrodka z powodu niepełnosprawności. W roku 2006 liczba ta wzrosła prawie czterokrotnie. W grupie tych osób do roku 2005 dominowały osoby zamieszkujące tereny wiejskie. Obecnie stanowią one ok. 47% rodzin korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności. W pierwszym półroczu 2007 r. z powodu niepełnosprawności skorzystało 31 rodzin, co stanowiło jedynie 15% ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy z tego powodu w 2006 r.

Wykres 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby

Źródło: opracowanie na podstawie danych M-GOPS w Witnicy.

W 2005 r. w porównaniu z rokiem wcześniejszym nastąpił wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, wzrost ten był ponad dwukrotny i dotyczył zarówno osób zamieszkujących miasto jak i tereny wiejskie. W 2006 r. w porównaniu z rokiem 2005 ogólna liczba rodzin zmalała o 42%, natomiast wśród osób zamieszkujących tereny wiejskie zmalała o 34%. W 2006 r. wśród osób korzystających z tego powodu z pomocy Ośrodka dominowały osoby zamieszkujące tereny wiejskie, stanowili oni 57% osób. W pierwszym półroczu 2007 r. liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby stanowiła 62% liczby osób, które korzystały z pomocy z tego powodu w całym 2006 r. ale nie powinna ona jednak być oceniana w stosunku do lat ubiegłych, bowiem są to dane z pierwszego półrocza, które na koniec roku mogą się bardzo zmienić.

Osoby niepełnosprawne napotykają liczne przeszkody związane z samodzielnym funkcjonowaniem. Są to problemy spotykane w życiu codziennym, rodzinie, pracy, urzędach, na ulicy przybierające postać barier: architektonicznych, psychicznych, materialnych, prawnych czy społecznych. Od stopnia niepełnosprawności zależy, czy osoba niepełnosprawna osiągnie odpowiednie wykształcenie, uzyska zatrudnienie, zapewni sobie materialne warunki życia, dostęp do infrastruktury medycznej i rehabilitacyjnej, do systemu edukacji i kultury.

Obok tych utrudnień osoba niepełnosprawna musi pokonać funkcjonujące nadal w społeczeństwie bariery świadomościowe tj. bierność, niezrozumienie, niechęć i niewiedzę.

Na podobne problemy napotykają osoby długotrwale chore, które w okresie choroby mają ograniczone możliwości wypełniania swych ról społecznych.

Problem osób niepełnosprawnych w gminie Witnica jest bliski zarówno pracownikom samorządowym jak i społeczności lokalnej.

Pracownicy Ośrodka poza udzielonymi świadczeniami pieniężnymi czy w naturze, pomagają także w formie pracy socjalnej, która polega na udzielaniu poradnictwa specjalistycznego, pomocy w załatwianiu wielu spraw urzędowych związanych z uzyskaniem świadczeń rentowo-emerytalnych, kierowaniem przed zespoły ustalające stopień niepełnosprawności, uzyskaniem świadczeń alimentacyjnych, kompletowaniem dokumentów o umieszczenie w domu pomocy społecznej oraz organizacja wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży. W 2006 r. z tej formy pomocy skorzystało 168 rodzin.

W 2006 r. za 11 osób opłacono pobyt w Domu Pomocy Społecznej.

Do osób bezrobotnych na terenie Gminy należą także osoby niepełnosprawne. Na koniec roku 2006 w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 39 osób niepełnosprawnych. W porównaniu z rokiem 2005 liczba ta zmalała o jedną osobę. Wśród osób niepełnosprawnych dominują osoby w wieku pow. 45 lat, grupa tych osób stanowi 69,2% ogólnej liczby niepełnosprawnych osób bezrobotnych. Ponadto połowa bezrobotnych osób niepełnosprawnych pozostaje bez pracy dłużej niż 12 miesięcy.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z czym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączenie oraz możliwości rehabilitacyjne.

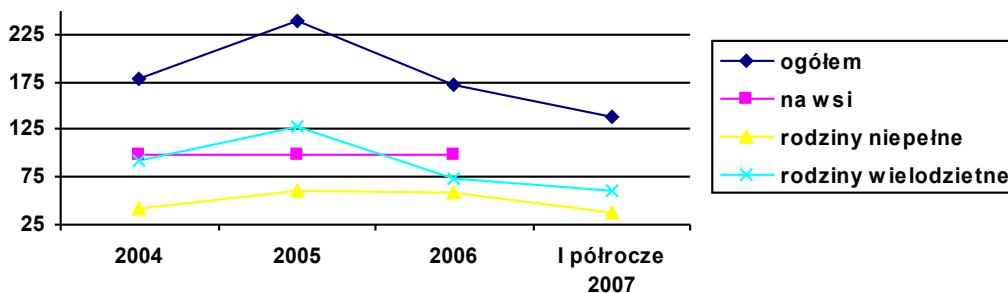
Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych tj. m. in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

Od kilku lat w Gminie działa Środowiskowy Dom Samopomocy w Witnicy, który świadczy usługi z zakresu pomocy społecznej dziennego pobytu oraz wsparcie dla niepełnosprawnych. Osobom, które ze względu na chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych przyznawane jest miejsce w Środowiskowym Domu Samopomocy. Dom świadczy usługi mające na celu zaspokojenie potrzeb bytowych i zdrowotnych oraz poprawę funkcjonowania osób do niego uczęszczających poprzez: rehabilitację leczniczą, terapię zajęciową, usprawnianie, organizację czasu wolnego, wsparcie psychiczne. Do podstawowych zadań Środowiskowego Domu Samopomocy należy kompleksowe wsparcie tych osób zapewniając im: ochronę godności osobistej, możliwość rozwoju osobowości, poczucie bezpieczeństwa, rehabilitację społeczną, rehabilitację zawodową, terapię zajęciową. Obecnie do Środowiskowego Domu Samopomocy uczęszcza 23 pensjonariuszy.

2.5. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Znaczącą część klientów M-GOPS stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. W 2006 roku z tych powodów z pomocy M-GOPS skorzystały 173 rodziny, w tym 851 osób w rodzinach, co stanowi 7% ogólnej liczby mieszkańców.

Wykres 11. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Źródło: opracowanie na podstawie danych M-GOPS w Witnicy.

Obecnie poziom liczby rodzin korzystających z tego powodu z pomocy Ośrodka utrzymuje się na poziomie podobnym do 2004 r. Według powyższych danych nadal utrzymuje się liczebna przewaga osób korzystających z tego powodu z pomocy społecznej, które zamieszkują teren miejski. Wśród ogólnej liczby rodzin dominują także rodziny wielodzietne, które w 2006 r. stanowiły 42,8% ogólnej liczby rodzin oraz rodziny niepełne, które stanowiły 34% ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niezaradności w sprawach rodzinnych i osobistych. W pierwszym półroczu 2007 r. liczba rodzin korzystających z pomocy z tego powodu stanowiła 80% osób, które korzystały z pomocy z powodu bezradności w całym roku 2006 r.

Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, w którym nawiązuje ono pierwsze kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska.

Zaburzona struktura rodziny, często spotykana wśród świadczeniobiorców Ośrodka, niekorzystnie wpływa na sytuację dziecka oraz na jego więź z rodziną. Rodziny podopiecznych Ośrodka odznaczają się często zaburzoną strukturą w postaci niestabilizowanych formalnie i społecznie związków, rozkładem pożycia małżeńskiego, częstymi zmianami partnerów oraz występuje u nich przemoc skierowana na partnera lub dzieci. W rodzinach zaburzonych, rodzicom brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, rozładowywania napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa a także obdarzania dzieci

uwagą. Rodziny te często żyją w takich społecznościach, które nie chcą ingerować w życie innych lub nie potrafią pomóc, gdyż same nie posiadają właściwych wzorców. W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z tych rodzin pozostawione są „same sobie”, większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku i częściej pojawiają się u nich problemy szkolne. Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikt z prawem.

Dlatego też najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniające się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm i wartości.

Problemy opiekuńczo-wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub resocjalizacyjnych a dla dorosłych ofiar rodzinnej przemocy są powodem szukania schronienia i porad w placówkach i organizacjach pomocowych.

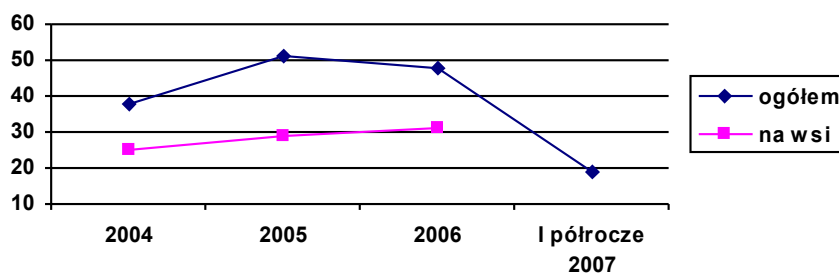
2.6. Problemy uzależnień

Jedną z grup dysfunkcyjnych, która także objęta jest pomocą Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z najpoważniejszych problemów. Zjawisko to w gminie Witnica stwarza problem złożony i trudny do przezwyciężenia. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców Gminy i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiar i niszczycielskie działanie daje się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej. Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt dużej liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu.

W rodzinach, które objęte są pomocą Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej pracownicy dość często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających picciu alkoholu, stosowanie zachęty do jego spożywania i przedstawianie łatwości jego zdobywania. Szczególnego znaczenia w tych rodzinach nabiera wzorzec picia alkoholu i niekorzystny wpływ rozbieżności między zachowaniem rodziców a wymaganiami stawianymi wobec dziecka co do spożywania alkoholu, brak kontroli ze strony rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko "dziedziczenia" alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne.

W roku 2004 liczba rodzin objętych pomocą finansową M-GOPS z powodu alkoholizmu wyniosła 38 rodzin (203 osoby w rodzinach), dwa lata później liczba rodzin objętych pomocą z tego powodu wyniosła 48 rodzin a liczba osób w rodzinach wyniosła 195 osób w rodzinach.

Wykres 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu

Źródło: dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy.

Według powyższych danych w 2005 roku nastąpił wzrost liczby osób korzystających z pomocy Ośrodka z powodu problemów z alkoholem. Obecnie liczba tych osób utrzymuje się na podobnym poziomie. W pierwszym półroczu 2007 r. liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu stanowiła 40% liczby rodzin z 2006 r.

Praca z tak zaburzonymi klientami M-GOPS jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie. Z pomocą w pracy z alkoholikami pracownikom socjalnym przychodzi Miejsko-Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Co roku Rada

Miejska w Witnicy uchwała Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Na terenie Gminy od kilku lat funkcjonuje grupa AL-ANON, telefon zaufania „niebieska linia” dla osób z problemami alkoholowymi oraz punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych do alkoholu i ich rodzin. Ponadto w Witnicy działa Oddział Ośrodka Terapii Uzależnień oraz Witnicki Klub Abstynenta „Dromader”.

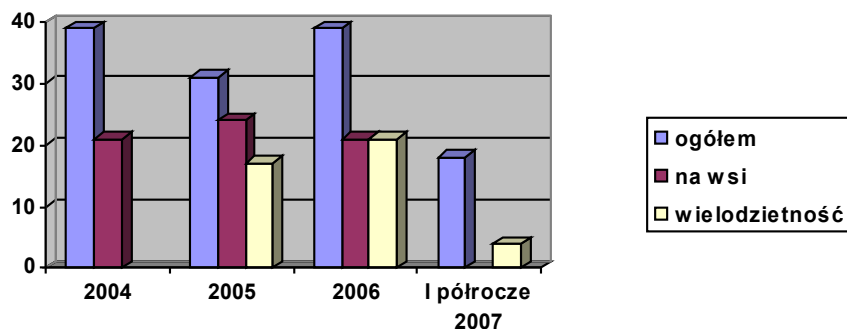
Na terenie Gminy w Witnicy, Nowinach Wielkich, Dąbroszynie, Kamieniu Wielkim, Mościcach, Sosnach i Mosinie prowadzone są zajęcia dla dzieci i młodzieży w świetlicach środowiskowych. Na spotkaniach tych rozwijane są zainteresowania i zdolności dzieci poprzez prowadzenie zajęć plastycznych, praktycznych, umuzykalniających, teatralnych i ruchowych. Tworzone są zespoły pomocy dzieciom mającym trudności w nauce i z nawiązywaniem kontaktów interpersonalnych. W spotkaniach tych uczestniczą przede wszystkim dzieci z rodzin patologicznych, w których występuje bezrobocie i alkoholizm.

Problem uzależnienia od narkotyków także istnieje na terenie gminy Witnica, choć do tej pory nie odnotowano osób, które z powodu narkomanii korzystają z pomocy społecznej. Niestety narkomania jest coraz powszechniejszym zjawiskiem, ma wielowymiarowe przyczyny a szkody z nim związane obserwowane są w różnych sferach życia społecznego.

2.7. Ochrona macierzyństwa

Wśród klientów Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej znajdują się także kobiety korzystające z zasiłków z tytułu ciąży i wychowywania dziecka a także będące w trudnej sytuacji materialnej. W 2006 r. z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa z pomocy M-GOPS skorzystało 39 rodzin w tym 194 osoby w rodzinach. Na przełomie lat 2004-2006 liczba rodzin objętych pomocą finansową M-GOPS z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa jedynie w 2005 r. zmalała, co widać na poniższym wykresie.

Wykres 13. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ochrony macierzyństwa

Źródło: dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy.

W 2005 r. wśród osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ochrony macierzyństwa dominowały rodziny zamieszkujące tereny wiejskie. W 2005 r. rodziny z terenów wiejskich stanowiły 77% a rok później liczba ta zmalała do poziomu 53%. W 2006 roku nastąpił spadek liczby osób korzystających z pomocy i zamieszkujących wieś, jednak ogółem liczba osób korzystających z pomocy w gminie wzrosła, co oznacza, że wzrost dotyczył głównie wśród osób pochodzących z miasta. W pierwszym półroczu 2007 r. liczba rodzin korzystających z pomocy ośrodka z powodu ochrony macierzyństwa stanowiła 46% liczby rodzin korzystających z pomocy w 2006 r., jednak może jeszcze ulec zmianie.

Od 1 maja 2004 roku na Ośrodki Pomocy Społecznej nałożono obowiązek wypłaty świadczeń rodzinnych tj. zasiłku rodzinnego i dodatków do niego. Charakterystykę świadczeń rodzinnych przyznawanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w ostatnich dwóch latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Świadczenia rodzinne przyznane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Rodzaj świadczenia	2005	2006
	Ilość wypłacanych świadczeń	
Zasiłki rodzinne	21 011	26 757
Dodatki do zasiłków, w tym z tytułu:		
urodzenia dziecka	112	81
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	814	684
samotnego wychowywania dziecka	4 964	949

utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	37	16
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	1114	1257
rozpoczęcia roku szkolnego	1 500	1620
podjęcia nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	2 324	3239
wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 609	5 075
Zasiłki pielęgnacyjne	1 881	3 165
Świadczenia pielęgnacyjne	478	498
Zaliczka alimentacyjna	682	2 199
Ogółem	37 614	49 423
Na kwotę	3 304 140 zł	3 821 628 zł

Źródło: opracowanie na podstawie danych z M-GOPS w Witnicy.

W 2005 r. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy przyznał ogółem świadczenia rodzinne, opiekuńcze i zaliczki alimentacyjne 1 364 rodzinom na łączną kwotę 3 304 140 zł a w roku następnym 1 871 rodzinom na łączną kwotę 3 821 628 zł.

Według powyższych danych na przestrzeni tych dwóch lat wzrosła liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych oraz liczba rodzin otrzymujących poszczególne dodatki do tych zasiłków. Wśród tych dodatków ponad trzykrotnie wzrosła wartość dodatków do zasiłków rodzinnych z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej.

W myśl ustawy o świadczeniach rodzinnych, matce lub ojcu uprawnionym do zasiłku rodzinnego, przysługuje jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia dziecka w wysokości 1 000 zł. Według danych Ośrodka w 2006 roku wypłacono 112 takich świadczeń.

W 2006 r. wypłacono także dla rodzin zaliczkę alimentacyjną, wartość wypłaconych zasiłków wyniosła 426 058 zł. W porównaniu z rokiem 2005 wartość wypłaconych zasiłków była trzykrotnie mniejsza i wynosiła 132 443 zł.

2.8. Przestępczość

Według informacji dot. działalności Komisariatu Policji w Witnicy można zauważyć, iż co roku spada ogólna liczba przestępstw (w 2006 r. wynosiła 415 przestępstw), natomiast w porównaniu danych uzyskanych do czerwca 2007 r. z danymi z całego roku 2006 wzrosła liczba przestępstw dokonanych przez osoby nieletnie, jak i liczba sprawców tych czynów. Wśród motywów działania nieletnich sprawców czynów karalnych można wymienić:

- negatywny wpływ rówieśników, chęć zysku i zaimponowania kolegom;
- brak reakcji osób dorosłych na niewłaściwe zachowania nieletnich;

- zaniedbania opiekuńcze i wychowawcze ze strony rodziców, często wywołane patologiami.

2.9. Przemoc w rodzinie

Jednym z poważniejszych problemów społecznych, o którym nie należy zapominać, jest przemoc w rodzinie. Jest to tym bardziej poważny problem z powodu małej wykrywalności tego zjawiska. Na terenie gminy Witnica w 2006 roku skorzystały z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie 3 rodziny. Natomiast w pierwszym półroczu 2007 r. z powodu przemocy w rodzinie z pomocy Ośrodka skorzystały 4 rodziny.

Według danych Ośrodka problem osób opuszczających zakłady karne na terenie Gminy występuje w sposób marginalny. W skali roku liczba osób opuszczających zakłady karne po odbyciu kary więzienia lub przedterminowo zwolnionych czy warunkowo zwolnionych - jest niewielka i w 2006 r. dotyczyła 3 rodzin.

Mimo że problem nie dotyczy dużej liczby społeczeństwa nie należy go bagatelizować w pracy służb pomocy społecznej. Powrót osób, które miały konflikt z prawem jest bardzo ważny z punktu widzenia realizacji prawa i akceptacji przez środowisko tych ludzi po odbyciu kary.

Zdecydowana większość aktów przemocy do jakich dochodzi odbywa się w sferze niedostępnej dla osób z poza rodziny. Odnotowywane przypadki stosowania przemocy w rodzinie są tylko wierzchołkiem góry lodowej. Przemoc w rodzinie jest nie tylko skrywana przez fizyczną barierę ścian domu, ale również bardzo często przez opory członków rodziny do upowszechniania tej wiedzy na zewnątrz. Istniejąca bariera wstydu, strachu czy też niewiary w możliwość rozwiązania tego problemu przez wyspecjalizowane do tego placówki niezwykle utrudnia zwalczanie tej formy patologii społecznej. Nie można się jednak ludzić, iż jest to liczba odzwierciedlająca całość tego problemu. Istnieje więc ścisły związek między dokonywanymi aktami przemocy i sytuacją rodzin, w których taka przemoc istnieje. W zdecydowanej większości są to rodziny dotknięte problemem alkoholowym.

2.10. Wnioski z analizy głównych problemów społecznych na terenie Gminy Witnica

Gmina Witnica w porównaniu z innymi gminami powiatu jak i województwa, należy do obszarów o zrównoważonym rozwoju. Stopa bezrobocia należy niestety do jednej

z wyższych w powiecie, podobna sytuacja ma się z innymi wskaźnikami (np. średni dochód na mieszkańca na tle poszczególnych gmin powiatu należy do jednego z niższych oraz jest niższy od średniego dochodu dla całego powiatu gorzowskiego). Zjawiska zaliczane do problemów społecznych, można ocenić jako stabilne a w niektórych przypadkach z tendencją do poprawy.

Niestety Gminie Witnica nie udało się uniknąć najbardziej dotkliwych następstw restrukturyzacji gospodarki, która nastąpiła w okresie transformacji ustrojowej, jak również związanych z tym bardzo powszechnych, negatywnych zjawisk społecznych. Nadal lokalny rynek pracy dotknięty jest tymi samymi problemami, co większość pozostałych gmin miejsko-wiejskich województwa lubuskiego, takimi jak mała liczba miejsc pracy, mała liczba nowych inwestycji i ofert inwestycyjnych, a także problemy społeczne głównie mieszkańców terenów wiejskich, związane z bezrobociem długotrwałym.

Poszczególne części analizy odnoszą się do istotnych dla „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” obszarów problemowych. Przedstawione zostały w nich dane dotyczące głównych problemów społecznych.

Wnioski z analizy problemów społecznych są następujące:

- Z analizy istotności zjawisk powodujących problemy społeczne, opracowanej na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, za najbardziej istotne należy uznać: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego i długotrwałą lub ciężką chorobę oraz za średnio istotne: niepełnosprawność, alkoholizm, ochronę macierzyństwa i przemoc w rodzinie;
- Bardzo dużym atutem Gminy jest jego położenie przygraniczne oraz w sąsiedztwie kilku jezior. Przy rozwinięciu infrastruktury turystycznej i odpowiedniej promocji, a także ustanowieniu efektywnej sieci komunikacyjnej, Gmina może stać się miejscem spędzania wolnego czasu dla wielu osób z sąsiednich gmin, z kraju oraz z najbliższej zagranicy;
- Zagrożeniem dla zasobów ludzkich Gminy jest spadek liczby ludności, który według tendencji krajowych utrzymywać się będzie także w następnych latach. Wiąże się to także z niskim lub ujemnym przyrostem naturalnym. Istotne jest utrzymanie odpowiedniej struktury wykształcenia i wieku, aby w latach następnych nie pojawił się problem, z którym boryka się wiele innych regionów kraju - problem dużego odsetka osób powyżej 40 roku życia bez kwalifikacji zawodowych, które bardzo trudno zaktywizować;

- Mniejsza liczba osób korzystających z pracy socjalnej w stosunku do liczby osób otrzymujących świadczenia pieniężne świadczy, że jest całkiem liczną grupą osób, która utrwaliła się w korzystaniu z pomocy społecznej i nie jest zainteresowana zmianą tej sytuacji (w 2006 r. z pracy socjalnej skorzystały 141 rodziny z 1 713, którym udzielono świadczenia w ramach zadań własnych Gminy, co stanowi zaledwie 5,4% mieszkańców gminy);
- Ogólny poziom bezrobocia w Gminie jak i w powiecie dynamicznie spada. Sukces dalszych działań na rynku pracy będzie polegać na utrzymaniu tej tendencji,
- Bezrobocie ma charakter w dużym stopniu sezonowy;
- Bezrobocie wśród ludzi młodych w na tle powiatu gorzowskiego stanowi 16,1% ogólnej liczby bezrobotnych, niestety poziom bezrobocia w powiecie wśród tych osób należy do jednego z wyższych w porównaniu z pozostałymi powiatami województwa lubuskiego. Zgodnie z danymi demograficznymi, istnieje obawa, iż sytuacja taka może utrzymywać się w przyszłości, gdyż w Gminie jest stosunkowo dużo osób w wieku przedprodukcyjnym;
- Struktura wykształcenia oraz czasu pozostawania bez pracy osób bezrobotnych wskazuje na fakt, iż występuje problem długotrwałego bezrobocia wśród osób bez wykształcenia i kwalifikacji;
- Stały poziom bezrobocia wśród osób z wykształceniem wyższym i wzrost bezrobocia wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz dynamiczny spadek bezrobocia wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wskazują na fakt, iż następuje wysoka specjalizacja i brakuje miejsc pracy dla osób pozbawionych konkretnych, praktycznych umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Wyższe szkoły nie oferują swoim studentom odpowiednich praktyk zawodowych i ze względu na to coraz większa liczba ich absolwentów pozostaje bez pracy;
- Spadek liczby osób bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy w 2006 r. może być efektem nowych działań podejmowanych dla tych osób przez instytucje rynku pracy, jednakże wiele osób długotrwale bezrobotnych nie rejestruje się już w Powiatowym Urzędzie Pracy. Osoby takie często przechodzą do grupy biernych zawodowo z powodu przekonania o niemożliwości znalezienia pracy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

1. Wyniki przeprowadzonego badania opinii publicznej

Strategia powinna być dokumentem wynikającym z potrzeb oraz dążeń społeczności lokalnej, dlatego też nie może powstawać jedynie w oparciu o dokumenty i przemyślenia urzędników. W związku z powyższym w prace nad Strategią zaangażowano społeczność lokalną zakładając, że tylko w przypadku uspołecznienia prac nad zapisami Strategii, dokument ten znajdzie akceptację mieszkańców i reprezentującej ich Rady Miejskiej. Badania socjologiczne dla potrzeb „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” ze względu na ograniczony charakter są instrumentem pomocniczym, pokazującym szerszą perspektywę wybranych zjawisk. Ponadto nie mogą być traktowane jako reprezentacja dla całej Gminy.

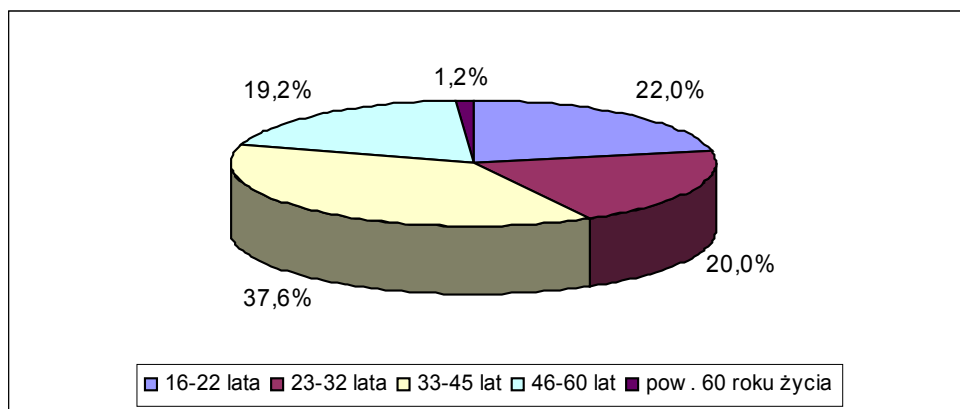
Opracowano anonimową ankietę skierowaną do mieszkańców Gminy, zawierającą w sumie 10 pytań dotyczących podstawowych kwestii społecznych związanych z Gminą. Do Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wpłynęło w sumie 250 wypełnionych przez mieszkańców Gminy ankiet.

Wszystkie z pytań miały charakter zamknięty i dotyczyły określenia sytuacji na rynku pracy (oceny aktualnej sytuacji na rynku pracy, określenia głównych przyczyn powstawania problemów w Gminie oraz działań podejmowanych na poziomie Gminy jakie najlepiej przyczyniłyby się do spadku bezrobocia) oraz sytuacji społecznej (ocena warunków życia mieszkańców, określenia obszarów wykluczenia społecznego, działań jakie powinna podjąć Gmina, aby ograniczyć obszary wykluczenia społecznego, negatywnych zjawisk odnoszących się do dzieci i młodzieży, działań jakie powinna podjąć Gmina aby zorganizować pomoc dla dzieci w trudnej sytuacji społecznej oraz działań jakie powinny podjąć jednostki Gminy w obszarze pomocy społecznej w celu przezwyciężenia problemów społecznych rodzin korzystających z pomocy społecznej).

Wśród respondentów przeważały kobiety, które stanowiły 67,2% badanych osób.

Grupy wiekowe respondentów przedstawia poniższy wykres. Według tych danych najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku od 33 do 45 lat, następnie osoby w wieku poniżej 32 roku życia oraz osoby w wieku 46-60 lat, grupy te rozłożyły się podobnie i każda z nich stanowi po ok. 20% badanych osób.

Wykres 14. Struktura grupy wiekowej respondentów

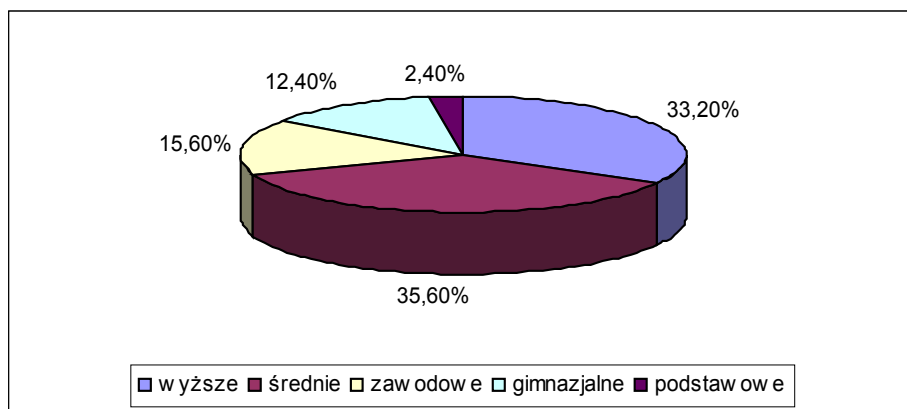
Źródło: opracowanie własne.

W grupie respondentów przeważały osoby pracujące. Stanowiły one 68% respondentów. Natomiast ok. 3% respondentów, co stanowi 7 osób nie wskazała czy są osobami pracującymi czy też nie. Na miejsce zamieszkania 30% respondentów wskazało tereny wiejskie, 69% wskazało na miasto – Witnicę, a 1 % badanych osób nie wskazał żadnego miejsca zamieszkania.

Wśród respondentów największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim, a na posiadanie wykształcenia wyższego wskazało 33,2% badanych osób (jest to wartość ponad siedmiokrotnie wyższa od procentowego udziału osób z wyższym wykształceniem wg. danych z 2002, kiedy to osoby posiadające wyższe wykształcenie stanowiły zaledwie 4,5% ogólnej liczby mieszkańców). Co do rodzaju wykształcenia 2 osoby nie podały jego poziomu. Strukturę wykształcenie respondentów przedstawia poniższy wykres.

Wykres 15. Wykształcenie respondentów

Źródło: opracowanie własne.

Brak informacji podawanych przez nielicznych respondentów w przypadku miejsca zamieszkania może świadczyć o niezrozumieniu tematu, natomiast w pozostałych przypadkach (wykształcenie i zatrudnienie) prawdopodobnie świadczy o tym, iż osoby te wstydzą się tego, że mają niskie wykształcenie lub że są bezrobotne.

Pierwsze pytanie w ankiecie, jakie zostało skierowane do respondentów dotyczyło wyrażenia opinii na temat panującej sytuacji na rynku pracy w gminie Witnica. Ponad 55% respondentów uznało, iż sytuacja rynku pracy w Gminie jest „średnia”. Za „raczej dobrą” uznało ją 14%, a za „dobrą” ok. 10%. Niestety ok. 13% respondentów uważa, że jest ona „raczej zła”, a 3%, że jest „zła”. Jedynie 3 osoby uważają, że sytuacja rynku pracy na terenie Gminy jest „bardzo dobra”, a 7 osób, że jest „bardzo zła”. Podsumowując odpowiedzi, ponad 25,6% badanych osób uznała sytuację rynku pracy panującą w gminie Witnica za pozytywną.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wymienienie głównych przyczyn problemów na terenie Gminy. Z wymienionych dziesięciu propozycji badane osoby miały zaznaczyć maksymalnie cztery najistotniejsze. Według wskazań respondentów za 4 główne problemy dot. rynku pracy na terenie Gminy można uznać: wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (podatki, opłaty etc.), niskie wydatki państwa na wsparcie dla zatrudnienia, wysokie koszty zatrudnienia pracowników oraz niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy. Następnie 1/3 badanych osób uznała, że problemem są także niskie kwalifikacje wśród pracowników, 27,6% wskazało na brak współpracy ze służbami zatrudnienia (Urzędem Pracy, agencjami zatrudnienia, firmami szkoleniowymi), a 24,4% na niską jakość usług instytucji związanych z rynkiem pracy. Ponadto 22% badanych

osób uznała, że jedną z przyczyn problemów na rynku pracy jest zła sytuacja finansowa przedsiębiorstw, według 13,2% brak inwestycji, a 12% brak nowych technologii w przedsiębiorstwach.

Trzecie pytanie jakie zostało zadane dotyczyło określenia działań jakie powinny być podejmowane na poziomie Gminy w celu jak najlepszego przyczynienia się do spadku bezrobocia. Tutaj także respondenci mieli spośród 10 proponowanych rozwiązań zaznaczyć maksymalnie 4 te najistotniejsze według nich. Według wskazań respondentów można wyróżnić 4 podstawowe zadania, jakie powinny być podjęte w celu spodka bezrobocia, są to: obniżenie kosztów zatrudnienia pracowników (50,8% wskazań), szkolenia zawodowe dla bezrobotnych (48,4%), obniżenie podatków lokalnych i opłat lokalnych (44%) oraz stworzenie preferencyjnych warunków dla absolwentów wchodzących na rynek pracy (37,2%). Następnie 35,2% badanych osób uznała, że istotne jest dotowanie, tanie kredyty dla przedsiębiorców, 33,6% wskazała na staże i praktyki zawodowe, a 30,4% na okresowe zatrudnienie finansowane z budżetu państwa. Następnie dla ponad 28% badanych osób jednym z działań podejmowanych w celu walki z bezrobociem powinno być usprawnienie systemu pośrednictwa pracy, dla 19,6% doradztwo zawodowe i pomoc psychologiczna, a dla 18,4% szkolenie i doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej.

Druga część pytań dotyczyła określenia sytuacji społecznej panującej na terenie Gminy. W pierwszym pytaniu z tego zakresu respondenci oceniali aktualne warunki życia mieszkańców (osób i rodzin). Ponad 62% respondentów zaliczyła te warunki do „średnich”, podczas gdy 13,6% uznała je za „raczej dobre” i 2% za „dobre”, a 14% za „raczej złe” i 4% za „złe”. Jedyne 3 osoby uważają, że aktualne warunki życia mieszkańców na terenie Gminy są „bardzo dobra”, a 7 osób, że są „bardzo złe”. Podsumowując odpowiedzi, jedynie 16,8% badanych osób uznała aktualnie panujące warunki życia mieszkańców w gminie Witnica za dobre.

Prawie 65,6% respondentów uznało, że najważniejszym problemem społecznym na terenie Gminy jest alkoholizm, a ponad 55%, że jest nim bezrobocie, następnie niezaradność życiowa oraz ubóstwo.

Szczegółowe zestawienie problemów według procentowej liczby wskazań przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Jakie są wg Państwa główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców powodujące trudne warunki życia?

Problem	Tak	Nie
Ubóstwo	42,4	57,6
Alkoholizm	65,6	34,4
Narkomania	9,6	90,4
Bezdomność	6,4	93,6
Niezaradność życiowa	54,4	45,6
Bezrobocie	55,2	44,8
Niepełnosprawność	11,6	88,4
Samotne wychowywanie dzieci	22,0	78,0
Długotrwała lub ciężka choroba	20,0	80,0
Przemoc w rodzinie	20,0	80,0
Wielodzietność	20,0	80,0
Bezradność w sprawach opiekuńczo– wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	36,0	64,0

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o zaznaczenie grup obszarów wykluczonych, które ich zdaniem występują na terenie Gminy. W tym pytaniu respondenci mieli podane 8 propozycji, z których musieli wybrać maksymalnie 3 najistotniejsze grupy. Według tych wypowiedzi najistotniejszą grupą osób wykluczonych są alkoholicy, na których wskazało ok. 73% badanych osób, następnie 67% badanych osób wskazała na osoby długotrwale bezrobotne, a 30,4% na osoby niepełnosprawne. Kolejnymi grupami osób wykluczonych społecznie według 26,0% badanych osób są osoby opuszczające zakłady karne, według 16,8% osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze, a według 16,0% narkomanii. Jedynie 14% respondentów za grupę osób wykluczonych społecznie uznała bezdomnych, a ok. 6% za uchodźców.

Następne pytanie dotyczyło zaznaczenia tych działań jakie powinna podjąć Gmina, aby ograniczyć obszary wykluczenia społecznego. Tutaj także respondenci mieli wymienionych 7 działań, z których mieli zaznaczyć maksymalnie 3 najistotniejsze. Według odpowiedzi respondentów trzema najważniejszymi działaniami jakie powinna podjąć Gmina jest dla ok. 60% badanych osób zorganizowanie robót publicznych, dla 48% uruchomienie programów prac społecznie użytecznych, a dla 42% wsparcie organizacji pozarządowych w organizowaniu różnych przedsięwzięć adresowanych do osób wykluczonych społecznie. Następnie 39,6% respondentów uważa, że istotne jest, aby Gmina rozpowszechniała zatrudnienie wspierane, 29,2% aby utworzyć klub integracji społecznej, a 19,2% aby utworzyć centrum integracji społecznej. Jedynie 16,8% respondentów uznała, że istotne jest przyznawanie dodatkowych świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o zaznaczenie tych negatywnych zjawisk, które odnoszą się do dzieci i młodzieży z terenów gminy Witnica (z wymienionych ośmiu propozycji respondenci mieli wskazać cztery najbardziej istotne). Według nich najważniejszym negatywnym zjawiskiem jest spożywanie alkoholu przez nieletnich, na które wskazało aż 70% badanych osób oraz zaniedbania wychowawcze (ok. 68%). Następnie ponad 48% respondentów wskazało na demoralizację, ok. 33% respondentów wskazała na zaniedbania socjalne (w tym niedożywienie, zła higiena itp.), ponad 27% na przestępczość wśród nieletnich, a 22% wskazało na problem narkomanii. Jedynie 10% badanych osób uznała, że problemem wśród dzieci i młodzieży są trudności w przystosowaniu młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, a 3% badanych osób wskazała, iż negatywnym zjawiskiem występującym na terenie Gminy jest sieroctwo.

W przedostatnim pytaniu respondenci zostali poproszeni o zaznaczenie maksymalnie 2 najistotniejszych zadań z 5 proponowanych, jakie powinna podjąć Gmina, aby zorganizować pomoc dla dzieci w trudnej sytuacji społecznej. Ankietowani uznali, że najlepszymi działaniami, jakie może podjąć Gmina, aby zapewnić wsparcie dzieciom, jest uruchomienie punktu konsultacyjno-informacyjnego dla rodzin, w których dzieci i młodzież spożywa alkohol i narkotyki (87% respondentów) oraz utworzyć nowe świetlice wiejskie i doposażyć istniejące (44,7%), natomiast 42% respondentów zaproponowało wsparcie dla organizacji pozarządowych w organizowaniu różnych przedsięwzięć adresowanych do młodzieży i dzieci. Dla ponad 28% badanych osób istotne było stworzenie dodatkowych usług np. pedagogicznych czy terapeutycznych w środowisku dzieci i młodzieży, a dla ok. 26% respondentów istotne jest, aby w Gminie zostały utworzone interdyscyplinarne zespoły ds. wsparcia dziecka i pomocy rodzinom dysfunkcyjnym.

W ostatnim pytaniu respondenci mieli wskazać na te działania, które powinny być podjęte przez jednostki Gminy w obszarze pomocy społecznej w celu przezwyciężenia problemów społecznych rodzin korzystających z pomocy społecznej (z wymienionych dziewięciu działań respondenci mieli zaznaczyć cztery najistotniejsze). W zakresie działań mających na celu poprawę funkcjonowania rodziny za najistotniejsze ankietowani uznali, że należy zorganizować roboty publiczne, uruchomić programy prac społecznie użytecznych oraz zorganizować specjalistyczne formy pomocy tj. poradnictwo rodzinne, interwencję kryzysową itp. Następnie ok. 53% badanych osób wskazała, iż należy stworzyć dodatkowe formy opieki nad dzieckiem umożliwiające rodzicom podjęcie pracy, natomiast 45% badanych mieszkańców Gminy uważa, że Ośrodek powinien zwiększyć zakres działań polegających na świadczeniu pracy socjalnej. Kolejnym działaniem, które powinien podjąć

Ośrodek w celu przezwyciężenia problemów społecznych, jest zwiększenie wysokości przyznawanych świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (30,8% osób). Dla porównania, 28% respondentów wskazała, iż należy ograniczyć wysokość przyznawanych świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Natomiast dla 29% respondentów istotne jest stworzenie dodatkowych ośrodków zajmujących się pomocą społeczną (np. kluby, stowarzyszenia), a według ok. 22% badanych osób, jednostki Gminy powinny pomóc w skutecznej emigracji i migracji zarobkowej.

2. Analiza strategiczna SWOT

Podstawą do określenia strategii dla gminnej polityki społecznej stanowi rozpoznanie sytuacji w bezpośrednim otoczeniu systemu pomocy społecznej Gminy, a także analiza i ocena własnych działań i zasobów. Procedura analizy składa się z dwóch części:

- identyfikacji i analizy silnych i słabych stron,
- identyfikacji i analizy szans i zagrożeń.

W praktyce najczęściej wykorzystywaną metodą jest Analiza SWOT. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: Strengths (silne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia). Metoda ta pozwala na ocenę dwóch grup wewnętrznych i zewnętrznych czynników wpływających na rozwój badanej organizacji. Każda grupa rozpatrywana jest pod kątem dodatniego i ujemnego wpływu na badaną organizację. W formie graficznej analizę SWOT przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31. Obraz graficzny Analizy SWOT

		Uwarunkowania	
		wewnętrzne	zewnętrzne
Wywierany wpływ	pozytywny	Silne strony	Szanse
	negatywny	Słabe strony	Zagrożenia

Źródło: G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2003, s. 236

W prezentowanej tabeli poszczególne określenia oznaczają:
 Silne strony – to pozytywne zjawiska wynikające z samej organizacji (np. wysoki poziom wiedzy kadry, znajomość lokalnych uwarunkowań itp.)

Słabe strony – to negatywne zjawiska wpływające na ograniczenie szans i możliwości rozwojowych organizacji, na które ma ona wpływ (np. brak koordynacji działań. itp.)

Szanse – to pozytywne zjawiska, które stwarzają możliwości rozwojowe niezależne od działań organizacji (np. położenie geograficzne)

Zagrożenia – to negatywne zjawiska wypływające z otoczenia organizacji, niezależne od jej działań (np. niedoskonałość rozwiązań prawnych, konkurencyjność sąsiednich podmiotów itp.)

Jako podmiot analizy przyjęto gminę Witnica, zaś jako przedmiot zdolność Gminy do rozwiązywania problemów społecznych. Na podstawie przedstawionego we wcześniejszych rozdziałach raportu o stanie istniejącym Gminy, analizie głównych problemów społecznych oraz opinii mieszkańców została opracowana analiza SWOT.

Tabela 32. Lista czynników determinujących problemy społeczne w gminie Witnica

Silne strony
<ul style="list-style-type: none"> ➤ zmniejszające się bezrobocie, ➤ możliwość zmiany kwalifikacji zawodowych dzięki organizowanym kursom umożliwiającym kształcenie i podwyższanie kwalifikacji, ➤ wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości, ➤ na terenie Gminy działają dwie szkoły średnie, ➤ potencjał demograficzny – znaczna liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, ➤ istnienie świetlic środowiskowych w Witnicy, Nowinach Wielkich, Dąbroszynie, Kamieniu Wielkim, Mościcach, Sosnach i Mosinie, ➤ aktywnie działające organizacje pozarządowe w sferze kulturalnej i społecznej, ➤ dobra współpraca między Domem Kultury a szkołami, ➤ aktywnie działająca Miejsko-Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wraz z Pełnomocnikiem Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pomagające w rozwiązaniu lokalnych problemów społecznych, ➤ na terenie Gminy funkcjonuje punkt konsultacyjny, grupa AA, telefon zaufania „niebieska linia”, Oddział Ośrodka Terapii Uzależnień oraz Witnicki Klub Abstynenta „Dromader”, ➤ współpraca z instytucjami pozarządowymi zajmującymi się osobami uzależnionymi, ➤ dobre rozpoznanie środowiska społecznego przez pracowników socjalnych,

- otwartość Ośrodka na współpracę z innymi podmiotami w celu rozwiązywania problemów społecznych,
- korzystne warunki do tworzenia gospodarstw proekologicznych, rozwoju turystyki i agroturystyki (organizacji wypoczynku i rekreacji),
- rosnąca liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy,
- wysoki udział sektora prywatnego w strukturze podmiotów gospodarczych.

Słabe strony

- występowanie wysokiego poziomu bezrobocia wśród osób długotrwale bezrobotnych, bez stażu oraz wśród kobiet,
- ok. 89% osób bezrobotnych pozbawionych jest prawa do zasiłku,
- słabe przygotowanie do pracy, braki w wykształceniu,
- przeważającym źródłem utrzymania mieszkańców gminy są renty oraz emerytury - efektem tego jest zła sytuacja ekonomiczno-społeczna rodzin,
- niewielki popyt wewnętrzny wynikający z niskich dochodów mieszkańców gminy,
- przeważająca liczba małych gospodarstw rolnych (do 5 ha – stanowią one 54% ogółu),
- główne powody korzystania z pomocy to ubóstwo, bezrobocie i niepełnosprawność,
- w Gminie widoczne są oznaki występowania niżu demograficznego w szkołach podstawowych (spadek liczby uczniów),
- brak motywacji osób zagrożonych wykluczeniem do podejmowania działań mających na celu poprawę własnej sytuacji,
- niekorzystne tendencje polegające na dziedziczeniu bezrobocia i patologii,
- ograniczone zasoby rzeczowe i finansowe, które mogą być wykorzystane na rzecz rozwiązywania problemów społecznych,
- bariery architektoniczne utrudniające życie społeczne osobom niepełnosprawnym,
- niezaradność życiowa oraz roszczeniowość postaw wśród niektórych mieszkańców,
- niewystarczająca liczba specjalistów zajmujących się problemami społecznymi,
- niewystarczająca liczba pracowników pomocy społecznej,
- wysokie koszty zatrudnienia,
- brak mocnej motywacji do podejmowania pracy,
- brak powszechnej wiedzy o problemach społecznych i sposobach ich rozwiązywania,
- istniejące problemy alkoholowe w niektórych rodzinach, co powoduje przemoc

domową,

- niewielkie możliwości kontynuacji aktywności zawodowej wśród osób starszych,
- niska aktywność mieszkańców wsi.

Szanse

- utworzenie lokalnej Witnickiej Strefy Przemysłowej i opracowanie systemu zachęt dla inwestorów,
- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców oraz zwiększenie dostępności do szkół różnego stopnia,
- istnieją lokalne i regionalne działania skierowane do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy,
- władze lokalne i regionalne współpracują z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych,
- dalszy spadek poziomu bezrobocia,
- wzrasta dostępność kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,
- standaryzacja w usługach socjalnych,
- wzrost mobilności zawodowej i geograficznej,
- brak występowania na dużą skalę zjawiska „uzależnienia” od pomocy społecznej,
- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, starszych, chorych i samotnych,
- dostosowywanie infrastruktury do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych - likwidowanie barier architektonicznych,
- prowadzenie promocji zdrowego stylu życia,
- traktowanie uzależnienia jako problemu społecznego,
- istnienie systemu wsparcia dla osób z problemem uzależnienia,
- współpraca fachowców z różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- wzrost znaczenia organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży,
- ciągle doskonalenie i podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez kadre pomocy społecznej oraz pracowników publicznych służb zatrudnienia,
- dobra współpraca z innymi jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty,
- prawidłowy przepływ informacji pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym

w dziedzinie pomocy społecznej,

- rozwój działalności organizacji pozarządowych na rzecz osób z problemami społecznymi oraz grup szczególnego ryzyka,
- racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych,
- rozwój inwestycji, turystyki i agroturystyki,
- wykorzystywanie w pełni nowych źródeł energii, recyklingu, gospodarki odpadami,
- brak uciążliwego przemysłu i transportu dla środowiska naturalnego,
- pozyskiwanie nowych inwestorów, nowe miejsca pracy,
- racjonalne rozdzielanie środków publicznych,
- możliwość korzystania ze środków finansowych Unii Europejskiej.

Zagrożenia

- pogłębiające się zjawisko biedy, bezsilności, bezradności i bezrobocia wśród społeczeństwa, co powoduje wzrost patologii,
- postępująca degradacja wartości rodziny, postępująca apatia i zniechęcenie oraz upadek „kultury pracy”,
- brak konsekwentnej i długofalowej polityki państwa w zakresie rozwiązywania problemów społecznych,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia,
- brak jasnych lokalnych i regionalnych działań skierowanych do osób długotrwale bezrobotnych,
- niewystarczająca ilość miejsc pracy dla młodzieży, duży odsetek osób bezrobotnych z niskim poziomem wykształcenia,
- ucieczka najlepiej wykształconych i najbardziej dynamicznych grup społecznych do ośrodków miejskich bądź innych krajów członkowskich Unii Europejskiej,
- mała liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- istnienie negatywnego stereotypu „człowieka starego”,
- wzrost patologii wśród osób starszych,
- ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju nie sprzyja osobom starszym, a system emerytalno-rentowy nie jest szansą na poprawę warunków życia osób starszych, co może mieć oddźwięk w Gminie,
- alienacja i marginalizacja zagrożonych grup społecznych,
- wzrost liczby osób samotnych oczekujących pomocy ze strony państwa,

- brak prawidłowych wzorców spędzania czasu wolnego dzieci, młodzieży i ich rodzin,
- niekorzystne tendencje dotyczące wzrostu przestępczości, zwłaszcza wśród nieletnich,
- niewystarczająca ilość propozycji dot. spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież,
- ograniczone możliwości kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,
- niewystarczająca ilość ofert kulturalnych i rozrywkowych na terenie Gminy,
- możliwość wzrostu afirmacji alkoholu i nikotyny wśród młodzieży,
- niewystarczające przygotowanie zawodowe absolwentów szkół w zakresie pomocy społecznej,
- mała liczba ofert szkoleniowych dotyczących pracy z dziećmi, młodzieżą i rodziną dla kadry pomocy społecznej,
- zbyt duża biurokratyzacja udzielania pomocy społecznej uwarunkowana przepisami prawa,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej i usługi opiekuńcze,
- brak stabilności prawa w dziedzinie pomocy społecznej.

Źródło: opracowanie własne.

3. Misja Strategii

Gmina z definicji jest wspólnotą samorządową zorientowaną na zaspokajanie potrzeb jej mieszkańców. Dlatego też władze Gminy we wszystkich swych działaniach muszą dążyć do jak najlepszego i najpełniejszego zaspokojenia potrzeb lokalnej społeczności.

Misja Gminy dot. rozwiązywania problemów społecznych brzmi następująco:

Gmina Witnica dąży do pełnej integracji społeczności lokalnej

oraz

eliminacji negatywnych zjawisk dotyczących

mieszkańców Gminy.

4. Główne cele Strategii

Istotą funkcjonowania społeczności jest jej zdolność do realizowania swoich celów oraz potrzeb w sposób zapewniający przeżycie i samorealizację jej członków. Dla funkcjonalności społeczeństwa, tj. dla spełnienia jego podstawowych oczekiwań muszą istnieć:

- **zasoby własne:** pieniądze, mieszkanie, żywność, opieka domowa i instytucjonalna, odzież, środki komunikacji, dostęp do ochrony zdrowia oraz wiedza, inicjatywa, pomysłowość.
- **systemy wsparcia:** uruchamiane w sytuacjach pojawienia się problemów społecznych lub gdy indywidualna osoba bądź grupa z różnych powodów znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, której nie można przezwyciężyć w granicach posiadanych możliwości i uprawnień.

W razie pojawienia się trudności i niemożności przezwyciężenia ich we własnym zakresie, polskie ustawodawstwo zobowiązuje organy administracji publicznej do podejmowania różnych działań socjalnych, m.in. udostępnienie systemu wsparcia społecznego i zasobów społecznych, umożliwiających zaspokajanie najniezbędniejszych potrzeb życiowych oraz bytowych odpowiadających godności człowieka. Obowiązek ten definiuje art. 3 ustawy o pomocy społecznej.

Transformacja ustroju społeczno-gospodarczego Państwa zmieniła w istotny sposób warunki życia społeczeństwa. Pojawiła się nierównowaga w zaspokajaniu podstawowych potrzeb i postępujące zróżnicowanie mieszkańców według dochodów z tendencją powiększania się grupy społecznej, która potrzebuje różnego rodzaju wsparcia.

W gminie Witnica na koniec 2006 r. było 7979 osób w rodzinach, którym ustawa zapewnia wsparcie społeczne (co stanowiło ok. 61% ogółu mieszkańców).

W dążeniu do realizacji misji (celu nadrzędnego) sformułowano 6 podstawowych obszarów strategicznych, w ramach których zostały określone cele strategiczne wraz z działaniami służącymi osiągnięciu misji. Hierarchia skonkretyzowanych celów podstawowych wynika z analizy SWOT oraz analizy głównych problemów społecznych.

Główne cele strategiczne to:

1. Ograniczenie skali ubóstwa i bezrobocia oraz ich negatywnych skutków, integracja osób długotrwale bezrobotnych.
2. Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, chorych i starszych oraz umożliwienie im funkcjonowania w środowisku.
3. Wzmocnienie rodziny w jej funkcjach opiekuńczo-wychowawczych oraz ograniczenie przemocy.

4. Ograniczenie problemu uzależnień oraz ich skutków.
5. Tworzenie godnych warunków zamieszkania.
6. Lokalny system pomocy społecznej sprzymierzeńcem w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Każdemu z powyższych celów strategicznych zostały przypisane działania, które są przedstawione w następujących podrozdziałach.

4.1. OBSZAR I - PRZECIWDZIAŁANIE I ZAPOBIEGANIE SKUTKOM UBÓSTWA I BEZROBOCIA

Pod koniec 2006 r. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej spośród wszystkich świadczeniobiorców (tj. 1691 rodzin) – 1084 rodzin otrzymało pomoc z powodu ubóstwa a 639 z powodu bezrobocia.

Obie przyczyny tj. ubóstwo i bezrobocie łączą się ze sobą nierozdzielnie. Granica rozdzielenia ich czasami jest bardzo trudna. Sytuacja taka spowodowana jest zmianą definicji bezrobotnego, gdzie warunkiem jest rejestracja w Powiatowym Urzędzie Pracy. Wiele osób, mimo iż faktycznie nie posiada pracy – nie dokonują rejestracji, ponieważ nie przysługuje im już zasiłek dla bezrobotnych.

Powszechnie nazywamy tą grupę „bezrobociem ukrytym”. Z tej racji, jako przyczynę pomocy społecznej podaje się ubóstwo. Bezrobocie jest najczęstszą przyczyną powstawania ubóstwa, bo w ponad 90%, pozostałe przyczyny to m.in. bezradność, brak umiejętności kierowania własnym życiem, alkoholizm.

Cel: ograniczenie skali ubóstwa i bezrobocia oraz ich negatywnych skutków,
integracja osób długotrwale bezrobotnych

Działania zmierzające do osiągnięcia tego celu:

- stała współpraca z Filią Powiatowego Urzędu Pracy w Witnicy, innymi instytucjami oraz podmiotami zajmującymi się pośrednictwem pracy i działającymi na rzecz aktywizacji zawodowej,
- pomoc pracodawcom tworzącym nowe miejsca pracy w ramach obowiązujących przepisów prawnych,
- opracowywanie i realizacja programów zmierzających do aktywizacji bezrobotnych,

- współdziałał w realizacji programów aktywizujących bezrobotnych prowadzonych przez takie instytucje jak np. Powiatowy Urząd Pracy, instytucje szkoleniowe, organizacje pozarządowe,
- inicjowanie działań na rzecz dostosowywania kierunków kształcenia i doształcania do potrzeb rynku pracy,
- organizowanie robót publicznych, prac interwencyjnych oraz prac społecznie użytecznych,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób długotrwale bezrobotnych, między innymi poprzez angażowanie tych osób do programów pomocowych w pierwszej kolejności,
- inicjowanie i wspieranie grup samopomocowych,
- udzielanie pomocy finansowej, rzeczowej i usługowej osobom bezrobotnym i ubogim oraz ich rodzinom,
- wspieranie i rozwój prac społecznie użytecznych,
- rozwój działalności Klubu Integracji Społecznej,
- rozwijanie ilościowe i jakościowe, w zależności od potrzeb, kadry zajmującej się pomocą osobom bezrobotnym i ubogim oraz ich rodzinom,
- rozwój specjalistycznego poradnictwa zawodowego, psychologicznego, pedagogicznego, prawnego – w zakresie nabywania umiejętności autoprezentacji, radzenia sobie ze stresem, wzrostu poczucia własnej wartości i przydatności, pomoc w nabyciu umiejętności poruszania się na współczesnym rynku pracy, udostępnienie informacji o ofertach pracy, itp.,
- prowadzenie terapii rodzin dotkniętych bezrobociem, celem zapobiegania „dziedziczeniu bezrobocia” przez dzieci i młodzież,
- działania informacyjne i konsultacyjne na terenie Gminy dla bezrobotnych poszukujących pracy,
- promowanie samozatrudnienia i przedsiębiorczości,
- praca socjalna z beneficjentami mająca na celu wskazanie umiejętnego sposobu odkrycia i wykorzystania ich własnych zasobów (praca socjalna, wsparcie psychologiczne, doradztwo zawodowe).

Realizatorzy i podmioty wspierające

Urząd Miasta i Gminy, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy Filia w Witnicy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp., Centrum

Usług Socjalnych, Centrum Integracji Społecznej, PFRON, Starostwo Powiatowe w Gorzowie Wlkp., przedsiębiorcy oraz organizacje pozarządowe.

4.2. OBSZAR II - NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ, PROBLEMY LUDZI STARSZYCH I CHORYCH

Osoby niepełnosprawne stanowią część społeczeństwa, które aby funkcjonować na miarę swoich możliwości, rozwijać swoje zainteresowania, usprawniać się i integrować z lokalną społecznością muszą mieć silne wsparcie w instytucjach pomocowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Wśród wszystkich rodzin objętych pomocą w 2006 r., rodziny z osobą niepełnosprawną stanowiły 12,2%, a rodziny z osobami długotrwale chorymi 7,4%. Pomoc opieki społecznej dla tej grupy ludzi nie jest rejestrowana w sposób wydzielony. Osoby starsze korzystają z pomocy z różnych przyczyn: m.in. z ubóstwa, niepełnosprawności, choroby, bezradności, alkoholizmu.

Działania pomocy społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych zmierzają do wyrównania życiowych szans tej grupy społecznej.

Natomiast działania pomocy społecznej na rzecz ludzi starszych skierowane są na podtrzymanie ich sprawności ruchowej i intelektualnej umożliwiającej zaspokojenie podstawowych potrzeb, a także ich aktywności społecznej oraz łagodzenie trudności związanych z wiekiem.

Cel: wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, chorych i starszych oraz umożliwienie im funkcjonowania w środowisku

Kierunki działania zmierzające do osiągnięcia celu:

- edukacja społeczeństwa uczulająca na potrzeby osób niepełnosprawnych, starszych i chorych,
- inicjowanie tworzenia oraz wspieranie grup samopomocowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, starszych i chorych,
- rozwijanie różnych form wspierania osób niepełnosprawnych, starszych i chorych, w środowisku, w tym realizacja usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych,

- inicjowanie, tworzenie oraz wspieranie ośrodków wsparcia (np. świetlicy integracyjnej, mieszkań chronionych, domu dziennego pobytu, itp.),
- zapewnienie mieszkańcom, którzy mimo wsparcia nie mogą funkcjonować w dotychczasowym środowisku, miejsca w domu pomocy społecznej,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, starszych i chorych,
- likwidacja barier architektonicznych oraz komunikacyjnych w obiektach użyteczności publicznej oraz w zakresie budowy lub rozbudowy infrastruktury m.in. poprzez pomoc osobom niepełnosprawnym w korzystaniu ze środków PFRON na adaptacje własnych mieszkań,
- aktywizacja rodziny i środowiska lokalnego na rzecz osób niepełnosprawnych, starszych i chorych,
- rozwijanie ilościowe i jakościowe, w zależności od potrzeb, kadry zajmującej się pomocą niepełnosprawnym, starszym i chorym,
- działania zmierzające do promowania zatrudniania osób niepełnosprawnych,
- rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych, starszych i chorych ze środowiskiem lokalnym,
- profilaktyka dla członków rodzin osób niepełnosprawnych,
- pomoc w podjęciu pracy osobom niepełnosprawnym, starszym,
- organizowanie imprez kulturalno-rozrywkowych,
- zapewnienie osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym kompleksowej opieki – medycznej, rehabilitacyjnej, socjalnej,
- wspieranie rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnym, starszymi i chorymi (np. poradnictwo psychologiczne),
- udzielanie pomocy materialnej osobom niepełnosprawnym, starszym i chorym np. przy zakupie leków, opału, dodatki mieszkaniowe itp.

Realizatorzy i podmioty wspierające

Urząd Miasta i Gminy, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy Filia w Witnicy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp., PFRON, Narodowy Fundusz Zdrowia, Starostwo Powiatowe w Gorzowie Wlkp. oraz organizacje pozarządowe.

4.3. OBSZAR III - KRYZYS RODZINY – PRZEMOC

W RODZINIE

W 2006 roku z powodu bezradności pomoc otrzymały 173 rodziny tj. 10,2% z ogółu udzielonej pomocy, co powoduje, iż problem znajduje się na 3 miejscu wśród głównych przyczyn przyznawanej pomocy przez Ośrodek (za ubóstwem i bezrobociem wg liczby osób w rodzinach). O powadze problemu świadczy także przekazana informacja z Komisariatu Policji w Witnicy, według której w pierwszym półroczu 2007 r. poziom przestępczości stanowił 62,4% dokonanych przestępstw w stosunku do poziomu wykazanego w 2006 r. Poza tym, ze sprawozdania z działalności M-GOPS za pierwsze półrocze 2007 r. wynika, że wzrosła liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie, która na ostatni dzień 2006 r. była niższa niż na ostatni dzień z badanego okresu 2007.

Problemy opiekuńczo-wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub resocjalizacyjnych, a dla dorosłych ofiar rodzinnej przemocy są powodem szukania schronienia i porad w placówkach i organizacjach pomocowych. Problemy psychiki często w sytuacjach utraty rodzica lub rodziców mogą spowodować skutki nieodwracalne. Dlatego należy zwracać dużą uwagę na psychikę takich osób i udzielać im szerokiej pomocy.

Cel: wzmocnienie rodziny w jej funkcjach opiekuńczo-wychowawczych oraz ograniczenie przemocy

Działania zmierzające do osiągnięcia celu:

- współpraca pracowników socjalnych z pedagogami szkolnymi, wychowawcami w szkołach i przedszkolach, kuratorami, sądem i policją,
- praca socjalna z indywidualnym przypadkiem mająca na celu usamodzielnienie się rodzin,
- inicjowanie oraz wspieranie grup samopomocowych mających na celu pomoc rodzinom,
- współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. mająca na celu zapewnienie opieki dzieciom z rodzin niewywiązujących się ze swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- wzmocnianie rodzin w ich funkcjach opiekuńczo-wychowawczych poprzez poradnictwo psychologiczne, prawne, itp.,
- współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. oraz policją w przypadkach przemocy w rodzinie i konieczności interwencji kryzysowej,

- pomoc ofiarom przemocy w rodzinie: pomoc materialna, psychologiczna, zapewnienie schronienia oraz praca socjalna,
- utworzenie i wdrożenie gminnego systemu pomocy rodzinie (ze strony Ośrodka, szkoły, psychologa, prawnika),
- opracowanie i realizacja programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie, mającego na celu stworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i pomocy ofiarom przemocy,
- rozwijanie ilościowe i jakościowe, w zależności od potrzeb, kadry zajmującej się pomocą rodzinie,
- informowanie rodzin o dostępnych formach pomocy,
- uświadamianie rodzicom ich roli w wychowaniu dzieci (pedagogizacja rodziców),
- promowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny, promocja wartości rodzinnych,
- edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie nowoczesnych metod wychowawczych,
- uświadamianie młodzieży w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej,
- dożywianie dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym i marginalizacją,
- promowanie aktywnego wypoczynku (sport, wycieczki, itp.),
- rozwijanie i kontynuacja stałej oferty imprez kulturalno-rozrywkowych,
- tworzenie gminnych programów wzmacniających więzi rodzinne,
- niwelowanie destrukcyjnego wpływu na dziecko rodziców nadużywających alkoholu oraz zapewnienie mu odpowiedniej pomocy i wsparcia,
- wspieranie akcji informacyjnych na temat przemocy, narkomanii i alkoholizmu,
- wspieranie letniego i zimowego wypoczynku dzieci z rodzin wysokiego ryzyka,
- stworzenie dzieciom i młodzieży alternatywnych metod spędzania wolnego czasu (świetlice wiejskie, kawiarenki internetowe, zajęcia pozalekcyjne itp.),
- tworzenie nowych i doposażenie istniejących świetlic środowiskowych,
- rozwój zajęć pozalekcyjnych w szkole i poza szkołą.

Realizatorzy i podmioty wspierające

Urząd Miasta i Gminy, Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejsko-Gminny

Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp., Szkoły, Komisariat Policji, Miejski Dom Kultury, Żółty Pałac, Kluby Sportowe, świetlice środowiskowe oraz organizacje pozarządowe.

4.4. OBSZAR IV - ALKOHOLIZM I INNE UZALEŻNIENIA

Z powodu choroby alkoholowej w 2006 roku korzystało z pomocy 48 rodzin, co stanowi niecałe 3% rodzin, którym udzielano pomocy.

Nie jest to pełna liczba osób i rodzin z tym problemem, bowiem wielu podopiecznych, u których pracownik socjalny zauważa lub podejrzewa problem alkoholowy, nie uświadamia sobie uzależnienia, a wielu problem ten ukrywa.

Alkoholizm jest problemem całej rodziny, prowadzi do przemocy i stanowi zagrożenie dla funkcjonowania biologicznego i emocjonalnego wszystkich członków rodziny. Człowiek uzależniony szkodzi nie tylko sobie, swoim bliskim, ale również osobom niezwiązanym z nim więzami rodzinnymi. Poważnym problemem w podejmowaniu działań w kierunku podjęcia leczenia jest bierna postawa ludzi uzależnionych od alkoholu. Podopieczni ci mają w większości postawy roszczeniowe, uważają, że jeżeli nie pracują, to właśnie „pomoc społeczna” ma obowiązek ich utrzymać.

Gmina Witnica zaliczana jest do miejscowości małomiasteczkowych i wiejskich, gdzie z zasady problem narkomanii nie dociera lub dociera w stopniu niewielkim. Grupą społeczną, którą on dotyka jest przede wszystkim młodzież i dzieci. Zażywanie środków odurzających w tym środowisku często jest modne lub „dobrze postrzegane”.

Cel: ograniczenie problemu uzależnień oraz jego skutków

Działania zmierzające do osiągnięcia celu:

- rozwijanie i doskonalenie form pracy Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Pełnomocnika Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Punktu Konsultacyjnego,
- współpraca z Poradniami Leczenia Uzależnień (m.in. Oddziałem Ośrodka Terapii Uzależnień w Witnicy), w celu umożliwienia objęcia uzależnionych mieszkańców gminy terapią odwykową,
- organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz wspieranie tworzenia takich grup przez organizacje pozarządowe, Kościół, itp.,

- propagowanie zdrowego stylu życia – bez uzależnień – oraz organizowanie i wspieranie różnych form spędzania wolnego czasu,
- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych,
- opracowanie i realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który uszczegółowia działania z zakresu przeciwdziałania rozwiązywania problemów alkoholowych,
- opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, który uszczegółowi działania z zakresu przeciwdziałania narkomanii,
- prowadzenie pracy socjalnej z osobą uzależnioną – motywowanie do podjęcia leczenia i uczestnictwa w grupach wsparcia,
- wspieranie rozwoju klubów AA,
- rozwój poradnictwa specjalistycznego dla osób wychodzących z nałogu,
- współpraca z instytucjami i partnerami społecznymi działającymi w obszarze uzależnień i przemocy domowej, tworzenie koalicji na rzecz zmiany mentalności rodzinnej, sąsiedzkiej oraz zespołów interwencji kryzysowej,
- otoczenie opieką członków rodzin osób uzależnionych i udzielanie im pomocy psychologicznej i prawnej, a w szczególności przed przemocą w rodzinie,
- pomoc w integracji osobom po odbytym leczeniu odwykowym,
- ciągłe monitorowanie zjawiska spożywania alkoholu, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
- monitorowanie liczby punktów sprzedaży alkoholu w Gminie, zaostrenie kontroli w tych punktach sprzedaży,
- pedagogizacja rodziców dot. problemu narkomanii,
- pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontaktu socjalnego,
- rozwijanie kadry (ilościowe i jakościowe - w zależności od potrzeb, zajmującej się pomocą uzależnionym).

Uzupełnieniem oraz rozwinięciem tego obszaru Strategii jest uchwalany corocznie Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Realizatorzy i podmioty wspierające

Urząd Miasta i Gminy, Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, punkt konsultacyjny, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy, Oddział Ośrodka Terapii Uzależnień w Witnicy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp., Szkoły, Komisariat Policji oraz organizacje pozarządowe.

4.5. OBSZAR V – ZASOBY MIESZKANIOWE

Według danych Urzędu Miasta i Gminy na koniec września 2007 r. w sumie na liście rodzin starających się o przydział lokalu mieszkalnego znajdowało się ich 8, a na przydział lokalu socjalnego 25 rodzin. Na koniec 2006 r. na liście rodzin oczekujących na przydział lokalu socjalnego znajdowało się 30 rodzin. Natomiast na przydział lokalu mieszkalnego w 2006 r. czekało 15 rodzin.

Aby listy osób oczekujących na mieszkanie nie ulegały znacznym wydłużeniom oraz aby młodzi ludzie nie byli zmuszeni opuszczać Naszą Gminę ze względu na brak własnego mieszkania, należy zająć się problemem braku mieszkań. Gmina Witnica leży w pobliżu dwóch większych ośrodków miejskich, do których ludzie do pracy mogą codziennie dojeżdżać.

Cel: tworzenie godnych warunków zamieszkania

Działania zmierzające do osiągnięcia celu:

- budowa budynków socjalnych i komunalnych z przeznaczeniem na mieszkania dla najbardziej potrzebujących,
- opracowanie systemu tworzenia mieszkań chronionych,
- utworzenie programu remontów budynków o złym stanie technicznym,
- stała współpraca administratorów mieszkań i lokali z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy w celu przeciwdziałania eksmisji,
- monitorowanie zagrożeń wynikających z zaległości czynszowych lokatorów.

Realizatorzy i podmioty wspierające

Urząd Miasta i Gminy, Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy, Starostwo Powiatowe, instytucje, firmy oraz organizacje pozarządowe.

4.6. OBSZAR VI – DZIAŁALNOŚĆ GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i jego rozwój, zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi, może przyczynić się do skuteczniejszego wspierania mieszkańców.

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie Gminy, które działają w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe. Ograniczona ilość organizacji pozarządowych na terenie Gminy skutecznie utrudnia realizację nowatorskich rozwiązań oraz występowanie o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Cel: lokalny system pomocy społecznej sprzymierzeńcem w rozwiązywaniu problemów społecznych

Działania zmierzające do osiągnięcia celu:

- szybkie reagowanie pracowników socjalnych na pojawiające się problemy społeczne,
- systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych,
- wprowadzanie innowacyjnych metod pracy z długotrwałym świadczeniobiorcą,
- tworzenie i realizacja programów pomocy prowadzących do usamodzielnienia (poradnictwo),
- inicjowanie powstania grupy samopomocy, organizacji pozarządowych,
- systematyczna analiza zasobów finansowych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- informowanie Radnych i Burmistrza o kwestiach społecznych,
- weryfikowanie zasadności przyznawania pomocy,
- stałe podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej, aby lepiej rozpoznawać problemy społeczne i je rozwiązywać (szkolenia, kursy, warsztaty),
- wzmocnienie kadrowe Miejsko-Gminnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- wymiana doświadczeń, korzystanie z pozytywnych wzorców innych gmin,
- nawiązanie kontaktów z potencjalnymi organizacjami w celu zaspokojenia niezbędnych potrzeb niektórych grup społecznych i koordynacja wspólnie podejmowanych działań,

- podejmowanie kroków w celu pozyskania funduszy z zewnątrz,
- współpraca Ośrodka z organizacjami społecznymi i samorządem (koordynacja wspólnie podejmowanych działań),
- wsparcie postaw obywatelskich (system bezpłatnej informacji, poradnictwa obywatelskiego i pomocy prawnej), wsparcie lokalnych inicjatyw obywatelskich.

Realizatorzy i podmioty wspierające

Urząd Miasta i Gminy, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. oraz organizacje pozarządowe.

Źródła i struktura finansowania

Pełne wdrażanie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” będzie możliwe po stworzeniu sprawnego systemu finansowania. Podstawowymi źródłami finansowania zadań Strategii będą m. in.:

- środki własne budżetu gminy – na realizację zadań własnych gminy,
- środki budżetu państwa przekazane Gminie w formie dotacji na realizację zadań zleconych,
- środki pochodzące z programów pomocowych Unii Europejskiej,
- środki Narodowego Funduszu Zdrowia, PFRON,
- środki finansowe pochodzące ze źródeł organizacji pozarządowych. Pozyskiwaniem tych środków powinny się zająć podmioty funkcjonujące na terenie Gminy, w tym między innymi: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Szkoły, organizacje pozarządowe itp.
- środki pochodzące ze Starostwa Powiatowego,
- fundusze inwestorów prywatnych.

Realizacja nowych zadań opieki społecznej wymaga od służb publicznych bardziej specjalistycznej i fachowej obsługi. Ważnym elementem pracy tych służb będzie wyjście w teren z pracą socjalną m. in. pomocą psychologiczną, pomagającą rozwiązywać problemy i uczyć ludzi potrzebujących radzić sobie samym. Dotychczas często spotykanym zjawiskiem na problemy było przyznanie środków finansowych w różnych formach zasiłku. Przy znacznym braku środków finansowych w budżecie gminy ta forma pomocy będzie musiała zejść na dalszy plan.

Decydujące znaczenie dla pełnego wykorzystania środków Unii Europejskiej będzie miał potencjał absorpcyjny Gminy, czyli zdolność do uzupełnienia środków europejskich środkami własnymi oraz przygotowania, planowania i prowadzenia programów i projektów inwestycyjnych w wymiarze współpracy z UE.

Konkretne przyznanie środków finansowych na realizację „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” będzie odbywać się poprzez uchwalenie przez Radę Miejską w Witnicy budżetu gminy na dany rok budżetowy oraz planu rozwiązywania problemów społecznych.

Monitorowanie i aktualizowanie Strategii

Monitorowanie Strategii jest obserwacją realizacji celów strategicznych i programów operacyjnych wynikających z następnych faz programowania rozwoju. Działania mające na celu monitorowanie Strategii opierają się na założeniu, iż uchwalenie planów rozwiązywania problemów społecznych to etap inicjujący właściwe poczynania strategiczne w aspekcie problematyki społecznej gminy, nie zaś koniec prac. Stworzenie dokumentu „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” jest początkiem działalności strategicznej w Gminie na najbliższe lat. Monitorowanie realizacji Strategii umożliwia:

- obserwację stanu zaawansowania projektów umożliwiającą aktualną identyfikację problemów w ich realizacji,
- ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację,
- weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków,
- kontrolę postępu prac związanych z realizacją działań.

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” jest dokumentem określającym cele i działania do roku 2013 w zakresie problematyki społecznej, wymagającym okresowej aktualizacji do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i w samym społeczeństwie. Przygotowanie projektu dokumentu i jego przyjęcie przez Radę Miejską kończy pierwszy etap planowania. Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie problematyki społecznej wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględniania w Strategii.

Wprowadzenie Strategii jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, a w niektórych sytuacjach wręcz konieczne, to jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Najczęściej,

ze względu na zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnątrz Gminy, jak i w jej otoczeniu, modyfikacjom poddawane są zapisy w części operacyjnej Strategii. Jednak najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w niniejszym dokumencie jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, jaki towarzyszył tworzeniu Strategii, powtarzanym w cyklach kilkuletnich. Weryfikacja ta w uspołecznionym procesie, z wykorzystaniem ankiet oraz szerokim udziałem mieszkańców służyć będzie ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisów Strategii, zwłaszcza jej niezrealizowanej części.

W czasie weryfikacji mogą powstawać zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w Gminie, których w dniu dzisiejszym nie jesteśmy w stanie przewidzieć.

Pamiętać jednak należy o konsekwentnym dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców zawartych w misji oraz w celach głównych, te bowiem elementy Strategii zmianom i modyfikacjom nie powinny być poddawane.

Aktualizacja ta będzie przeprowadzana przez zespół do celów monitoringu Strategii, który powinien zostać powołany przez Burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m. in.: Zastępca Burmistrza, Kierownik Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciel Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przewodniczący Rady Miejskiej, Radni, Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury, Sportu i Zdrowia oraz Przewodniczący Komisji Rewizyjnej.

Zespół ten winien się spotykać przynajmniej raz w roku i oceniać poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działania. Zespół swoją ocenę powinien przekazać Burmistrzowi i Radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych, programu rozwiązywania problemów alkoholowych itp.

Wskaźnikami oceny realizacji Strategii będą mogły być między innymi:

- Liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych w Gminie.
- Ilość stworzonych nowych miejsc pracy.
- Ilość osób, którym udało się wyjść z uzależnień.
- Ilość osób, którym udało się skutecznie pomóc (ofiaram przemocy domowej, osobom, rodzinom, w których występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze i prowadzenia gospodarstwa domowego).
- Ilość zorganizowanych spotkań, szkoleń, konferencji, seminariów, narad dotyczących podnoszenia kwalifikacji wśród pracowników M-GOPS.
- Ilość zorganizowanych spotkań, szkoleń dla mieszkańców gminy.

- Liczba wspartych i realizowanych projektów, programów.
- Liczba zorganizowanych imprez, zajęć, spektakli profilaktycznych głównie dla dzieci i młodzieży mających na celu rozwój zainteresowań oraz promocję zdrowego stylu życia.
- Ilość materiałów informujących o zagrożeniach, instytucjach i organizacjach udzielających pomocy oraz możliwościach pomocowych.
- Procentowy udział uczniów w Szkołach, którzy piją alkohol, palą papierosy, biorą lub brali narkotyki.
- Liczba zaangażowanych instytucji w rozwiązywanie problemów społecznych.
- Ilość obiektów użyteczności publicznej, w których zlikwidowane zostały bariery architektoniczne.
- Liczba oraz rodzaj świadczonych usług specjalistycznych.
- Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej.
- Liczba pracowników instytucji pomocy społecznej, publicznych służb zatrudnienia i organizacji pozarządowych podnoszących kwalifikacje w różnych formach kształcenia.

W celu efektywnego monitorowania Strategii można posłużyć się poniższym wzorem tabeli.

Tabela do prezentacji etapów realizacji poszczególnych działań
„Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica”

Cel strategiczny	Cele szczegółowe	Działania	Mierniki / Wskaźniki	Rok				Źródło informacji
				2007	2008	2009	20...	

Promocja Strategii

W ramach promocji i upowszechniania danych dotyczących „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” podejmowane będą następujące działania:

- Umieszczenie dokumentu na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.
- Zamieszczenie na tablicy ogłoszeń przy Urzędzie Miasta i Gminy informacji o przyjęciu Strategii.
- Informowanie o zawartych w dokumencie planach na zebraniach odbywających się w cyklu rocznym.
- Zapewnienie możliwości zapoznania się przez mieszkańców ze Strategią poprzez udostępnienie jej w biurze Rady Miejskiej.
- Organizowanie spotkań bezpośrednich z zainteresowanymi grupami mieszkańców gminy.
- Opracowanie programu informacyjnego (ulotki, poradniki).

Dodatkowo wszystkie sprawozdania i oceny powstające w ramach monitorowania Strategii, jak również jej zmiany będą publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej

Zewnętrzne konteksty Strategii

Dokument, jakim jest Strategia, musi nie tylko odpowiadać na wyzwania, jakie stawia jej społeczna rzeczywistość, ale również wykazać się zgodnością z innymi znaczącymi dokumentami regulującymi działania polityki społecznej państwa. Do dokumentów tych zaliczamy przede wszystkim: Narodową Strategię Integracji Społecznej, Strategię Polityki Społecznej na lata 2007-2013, Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2005-2013, Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych i Pomocy Społecznej Osobom Niepełnosprawnym w Powiecie Gorzowskim oraz Strategię Rozwoju Gminy Witnica do 2010 r.

Ponadto przeanalizowano zgodność „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” z innymi dokumentami strategicznymi wyższego rzędu oraz Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki. Treści zawarte w Strategii są zgodne z zawartością wyżej wymienionych dokumentów.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Priorytety określone w Narodowej Strategii Integracji Społecznej wynikają z analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej Polski ze szczególnym podkreśleniem niebezpieczeństw wynikających z ubóstwa oraz wykluczenia społecznego. Stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku.

Priorytety w zakresie realizacji prawa do edukacji to:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku,
- rekompensata deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

Priorytety w zakresie realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań,
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego.

Priorytety w zakresie prawa do pracy:

- ograniczenie bezrobocia,
- zmniejszenie się bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

Priorytety w zakresie prawa do ochrony zdrowia:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności,
- upowszechnienie dostępu doświadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Priorytety w realizacji innych praw społecznych:

- zwiększenie dostępu do lokali dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników specjalnych,
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami,
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną,
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Celem tej Strategii jest zbudowanie spójnego systemu polityki państwa mającego doprowadzić do równego dostępu wszystkich obywateli do praw społecznych, poprawy warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz dostarczenie wsparcia dla grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Strategia wyznacza priorytety i kierunki działań na lata 2007-13. Są to:

1. Poprawa warunków powstawania i funkcjonowania rodzin. Wsparcie rodzin w wychowaniu i edukacji dzieci, poprzez:
  - tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych jako czynnika poprawy jakości kapitału ludzkiego,
  - tworzenie i wzmacnianie rozwiązań służących godzeniu pracy zawodowej i wychowywaniu dzieci, celem podniesienia aktywności zawodowej kobiet oraz umożliwienie pełniejszej realizacji planów prokreacyjnych,
  - zbudowanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawczych,
  - system pomocy celowej dla rodzin z dziećmi, celem wyrównania deficytów rozwojowych dzieci uczących się,
  - rozwijanie placówek świadczących usługi edukacyjne i kulturalne,
  - kształtowanie pozytywnego klimatu wobec rodziny, małżeństwa i dzietności,
  - wsparcie dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi celem wyrównania szans dzieci i młodzieży podejmujących i kontynuujących naukę,
  - stworzenie kompleksowego systemu zapobiegania przestępczości, demoralizacji i nadużywania substancji psychoaktywnych przez młodzież.
2. Wdrożenie aktywnej polityki społecznej poprzez:
  - wspieranie aktywności zawodowej i edukacyjnej poprzez system pomocy społecznej,
  - rozwój zatrudnienia socjalnego, celem przywrócenie możliwości zatrudnienia osób podlegającym wykluczeniu społecznemu,
  - rozwój form ekonomii społecznej celem pobudzenia aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
  - rozwój budownictwa mieszkaniowego celem wsparcia gminy w budownictwie mieszkań dla osób wymagających pomocy społecznej,
  - likwidacja pułapki dochodowej celem ograniczenia zachęt do dezaktywizacji zawodowej oraz zwiększenie szans na zatrudnienie osób o niskich kwalifikacjach.
3. Kompleksowa rehabilitacja i aktywizacja osób niepełnosprawnych poprzez:
  - rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych,

- tworzenie warunków do większej aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych jako podstawy społecznej integracji i poprawy warunków ich życia,
  - zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do usług socjalnych,
  - kształtowanie pozytywnych postaw wobec niepełnosprawności,
  - reformę systemu rentowego,
  - usprawnienie systemu rehabilitacji celem utrzymania możliwości aktywności zawodowej,
  - rozwijanie całościowych systemów pomocy dla osób obarczonych nietypowym rodzajem niepełnosprawności, wymagających kompleksowych i systematycznych działań ze strony państwa.
4. Tworzenie warunków sprzyjających integracji w starzejącym się społeczeństwie poprzez:
- rozwijanie systemu opieki pielęgnacyjnej celem zbudowania środowiskowego modelu integracji ludzi starszych i wymagających pomocy,
  - specjalizacja stacjonarnej opieki celem budowy systemu specjalistycznego wsparcia dla osób wymagających szczególnej opieki,
  - aktywizacja i integracja lokalna osób w wieku poprodukcyjnym, celem wykorzystania potencjału tych osób w środowisku lokalnym,
  - zapewnienie odpowiednich świadczeń emerytalnych na starość,
  - prowadzenie spójnej polityki wobec starości i na rzecz osób starych.
5. Aktywizacja i mobilizacja partnerów lokalnych poprzez:
- wdrażanie strategicznego planowania lokalnej i regionalnej polityki społecznej celem stworzenia metody koordynacji krajowej polityki społecznej,
  - profesjonalizacja służb społecznych jako czynnik integracji lokalnej celem zwiększenia samodzielności i aktywizacji zawodowej osób wymagających pomocy socjalnej,
  - wdrożenie systemu informacji i poradnictwa obywatelskiego oraz dostępu do lokalnych środków przekazu i internetu.
6. Partnerstwo publiczno-społeczne podstawą rozwoju usług społecznych poprzez:
- aktywizacja i mobilizacja partnerów lokalnych, regionalnych i krajowych,
  - budowa partnerstwa publiczno-społecznego w zakresie działalności pożytku publicznego,
  - wspierania instytucji społeczeństwa obywatelskiego,
  - wzmocnienie partycypacji społecznej.
7. Integracja społeczna i zawodowa imigrantów poprzez:

- wdrożenie polityki integracji społecznej i zawodowej celem prowadzenia kompleksowych działań wszystkich instytucji publicznych,
- wdrożenie polityki antydyskryminacyjnej celem ograniczenia postaw ksenofobicznych wobec środowisk imigranckich,
- ustawiczne szkolenia kadr administracji publicznej oraz partnerów społecznych celem przygotowania do pracy z uchodźcami,
- zaprojektowania spójnego systemu współpracy z uchodźcami.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2005-2013

Dokumenty planistyczne w zakresie polityki społecznej przygotowywane są również na poziomie wojewódzkim. Rozwiązywanie problemów społecznych to przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Ziemi Lubuskiej. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

Misją powyższej Strategii jest: podnoszenie jakości życia wśród tych mieszkańców regionu, którzy ze względu na trudną sytuację życiową, nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym.

Główne cele strategiczne to:

- Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży,
- Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem,
- Doskonalenie wsparcia systemu społecznego,
- Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych i Pomocy Społecznej Osobom Niepełnosprawnym w Powiecie Gorzowskim

Tworząc natomiast powiatową strategię, przyjęto dziewięcioletni horyzont czasowy. Okres ten pozwoli na zrealizowanie zaplanowanych zamierzeń, na dokonanie oceny skuteczności obranych kierunków zmian oraz pozwoli ocenić efektywność tworzonych nowych struktur pomocy społecznej na terenie powiatu.

Cel strategiczny oraz cele operacyjne powiatowej strategii są następujące:

- Stworzenie systemu współpracy osób i instytucji zajmujących się pomocą rodzinie w powiecie gorzowskim,
- Wspieranie rodzin naturalnych i zastępczych w celu dążenia do samodzielności poprzez wykształcenie takich postaw i umiejętności, które pozwolą na podejmowanie samodzielnych decyzji i działań umożliwiających rozwiązywanie własnych problemów życiowych,
- Tworzenie odpowiednich warunków do życia i rozwoju dzieci i młodzieży pozbawionych opieki i wychowania,
- Rozwinięcie systemu pomocy psychologiczno pedagogicznej rodzinie,
- Stworzenie w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie karty potrzeb osób niepełnosprawnych wraz z możliwościami pomocy w najbliższym otoczeniu,
- Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w tym niepełnosprawnej,
- Rozwój i upowszechnianie systemu zabezpieczenia socjalnego osób niepełnosprawnych,
- Wspieranie instytucji i organizacji działających na rzecz osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- Integracja osób niepełnosprawnych umożliwiająca im udział w życiu zawodowym, społecznym i kulturalnym,
- Wspieranie osób z grupy szczególnego ryzyka.

W powyższych dokumentach strategicznych występuje wysoki stopień zgodności treści z zapisami zawartymi w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica”.

Dokumentem wyższego rzędu w stosunku do niniejszej Strategii, który przeanalizowano pod kątem zgodności jest również Strategia Rozwoju Gminy Witnica do 2010 roku.

Strategia Rozwoju Gminy Witnica do 2010 roku

Misją niniejszej Strategii jest „Witnica stabilnym celem dla inwestorów i bezpiecznym domem dla mieszkańców”, natomiast głównym celem strategicznym dot. sfery społecznej jest podnoszenie standardów życia zbiorowości. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele strategiczne i szczegółowe:

1. Tworzenie komplementarnej oferty kulturalnej i sportowej dla mieszkańców:

- Wspieranie klubów sportowych w zakresie rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży,
- Zintegrowanie działalności **MGOK i OSiR,**
- Kontynuacja i rozwijanie stałej oferty kulturalnej dla mieszkańców,
- Inicjowanie i wspieranie aktywności społecznej na terenach wiejskich,

2. Rozwój usług zdrowotnych:

- Utrzymanie i rozwój form opieki zdrowotnej (lekarze rodzinni, opieka specjalistyczna),
- Udział gminy w krajowym systemie ratownictwa (pogotowie),

3. Udoskonalenie systemu pomocy społecznej:

- Modyfikacja działania Centrum Usług Socjalnych,
- Intensyfikacja poradnictwa i profilaktyki społecznej w pracy Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Powstanie programu opieki nad ludźmi starszymi i niepełnosprawnymi,

4. Program patologii społecznych:

- Wspieranie inicjatyw na rzecz dzieci wymagających opieki specjalnej oraz dzieci i rodzin patologicznych,
- Wspieranie rozwoju klubu AA i działań profilaktyki przeciwalkoholowej,
- Rozszerzenie oferty świetlic terapeutycznych,
- Opracowanie poszerzonej oferty dla młodzieży (kluby środowiskowe, sport),

5. Dostosowanie sieci szkół do wymogów reformy oświaty oraz potrzeb lokalnych:

- Modernizacja szkół w Kamieniu Wielkim, Nowinach, Dąbroszynie, Dzieduszycach i Witnicy,
- Budowa krytego basenu przy gimnazjum w Witnicy,
- Zapewnienie różnorodnej i bogatej oferty edukacyjnej,
- Utrzymanie i ulepszenie systemu pomocy stypendialnej,
- Modernizacja bazy materialnej szkół,

6. Udoskonalenie systemu ochrony przed kataklizmem:

- Modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z modernizacją dróg na nich,
- Udział gminy w krajowym systemie ratownictwa.

Zgodność Strategii z Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki

W latach 2007-2013, będzie wdrażany Program Operacyjny Kapitał Ludzki (działania nastawione na efekty w postaci integracji społecznej, rozwoju pracowników i przedsiębiorstw, rozwoju zasobów ludzkich na terenach wiejskich, budowę skutecznej i sprawnej administracji publicznej wszystkich szczebli, promocję zdrowia i zasobów pracy). Program ten w całości obejmie realizację zadań Europejskiego Funduszu Społecznego w sferze polityki społecznej, w tym wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego społeczeństwa, podniesienie poziomu wykształcenia i kompetencji, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego.

Przedstawiona w niniejszym dokumencie „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” wpisuje się w cele Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, zarówno okresem realizacji, jak i oczekiwanymi rezultatami społecznymi na poziomie lokalnym.

Celem głównym PO KL jest **wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej** zaś cele szczegółowe to:

- dopasowanie zasobów pracy do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy,
- zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego,
- podniesienie poziomu i jakości wykształcenia społeczeństwa,
- wsparcie dla budowy sprawnego i partnerskiego państwa,
- wzrost spójności terytorialnej.

W priorytecie VII, który dotyczy Integracji Społecznej Beneficjentami będą ośrodki pomocy społecznej. Szczególnie ważne dla Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej będą mogły być następujące działania:

- 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Jest to projekt systemowy a nie konkursowy. W ramach tego działanie możliwe będzie m.in. wzmocnienie kadry służb pomocy społecznej,
- 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach tego poddziałania będzie można otrzymać pieniądze m.in. na wsparcie dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej, kursy, szkolenia, tworzenia i funkcjonowania pozaszkolnych form integracji w tym świetlice.

Zakończenie

Opracowana „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Witnica” pozwoli na celowe, systematyczne i planowe dążenie do osiągnięcia wytyczonego celu. Sukces jej realizacji zależy od wielu czynników, zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Największym z zagrożeń jest zahamowanie rozwoju gospodarczego kraju i osłabienie tendencji wzrostowych. Wzrost poziomu dochodów ludności stanowić będzie najlepszą gwarancję rozwiązywania podstawowych problemów społecznych, jakimi są ubóstwo, bezrobocie i alkoholizm.

Realizacja Strategii wymaga zaangażowania całej wspólnoty. Nie bez znaczenia jest również wsparcie instytucji pożytku publicznego, kościoła czy władz szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego.

Wdrożenie programu przyczyni się do znaczącego ograniczenia występujących na terenie Gminy problemów społecznych. Jego efektem będzie znaczący wzrost poziomu życia obywateli oraz integracja lokalnej społeczności. Gminie zaś pozwoli na ograniczenie wydatków na szeroko rozumianą pomoc społeczną i skierowanie większej ilości środków na modernizację i rozwój.

Określony w ten sposób kształt Strategii otwiera instytucjom niepublicznym wiele możliwości, nie tylko uczestnictwa w ogólnym systemie pomocy mieszkańcom gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, ale także daje możliwości pozyskiwania środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Zapisy zawarte w Strategii będą realizowane w ramach poszczególnych działań w miarę posiadanych w samorządzie i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Opracowany dokument jest strategią długookresową – do 2013 roku i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, jednakże konieczne będzie ich weryfikowanie. Horyzont realizacji Strategii warunkuje konieczność opracowania i wdrażania średniookresowych programów celowych jako uzupełnienie do każdego z wyodrębnionych obszarów tematycznych.

Strategia niniejsza jest planem działania przyjmowanym dla właściwego środowiska, została opracowana w oparciu o sporządzony raport. Poszczególne cele i kierunki działań mogą z czasem ulegać zmianie, jednak zawsze powinny być dostosowywane do zmieniającej się sytuacji społecznej. W zależności od potrzeb społecznych, w przyszłości proces wdrażania i monitorowania Strategii może zostać zmodyfikowany i usprawniony na korzyść mieszkańców gminy.